Pitești

Restituiri

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XIV ■ Nr. 4 (42)/2016
Serie nouă ■ 4 lei

Casa
Ion Băiulescu,
monument istoric
(1902)

Sumar

Restituiri Pitești

ADRESA REDACŢIEI:
Centrul Cultural Piteşti,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărţii)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Piteşti* apare trimestrial sub egida Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti. Revista publică articole pe teme de istorie universală şi românească, sociologie politică, antropologie socială şi culturală, precum şi documente variate din Arhivele Naţionale ale Statului, Arhivele Militare Române şi arhive personale.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Piteşti

Tiparul executat la TIPARG S.A.

Despre libertate.
O analiză istorică și comparată

lect. univ. dr. Marius ANDREESCU

Abstract: *Few rational or existential categories and concepts have formed the subject of extensive analysis and discussion so as is the case for freedom. It is natural to be so, because freedom is a property existential man, his being and therefore can not understand the size of existential man, both as an individual in intimacy and social environment, besides the concept of freedom . We aim to realize a few brief comments on the meanings of the concept of freedom and especially what it could mean forms imperfect freedom (precariousness of freedom) and chiuar failures or delusions, from what can be considered as the fullness of freedom and thereby fulfillments freedom.*

Keywords: *Forms of liberty / freedom moments / dialectic of liberty / freedom within the grounds / precariousness of liberty / freedom fulfillment and fullness in God*

Dialectica libertăţii. Existenţa omului este determinată valoric sau nu în raport cu libertatea sa. Prin libertate, omul se diferenţiază, se delimitează, se afirmă, în cadrul determinismului natural şi temporar, atât în raport cu necesitatea strictă a legilor naturale, cât şi cu repetabilitatea şi automatismul pe care existenţa, sub imperiul acestor legi, îl impune. Încercările în planul gândirii filozofie şi nu numai au avut ca obiect relevarea acestei particularităţi existenţiale a omului, în raport cu mediul natural sau mediul social în care există. Desigur, o discuţie exhaustivă asupra conceptului de libertate depăşeşte cadrul acestui studiu. Ne propunem să realizăm câteva scurte comentarii asupra sensurilor noţiunii de libertate şi mai ales a ceea ce ar putea însemna formele imperfecte de libertate (precarităţi ale libertăţi) şi chiar neîmpliniri sau iluzii, faţă de ceea ce se poate considera ca fiind *deplinătatea libertăţii* şi prin aceasta împlinirile libertăţii. Încercând o sinteză a gândirii filosofice, teologice sau juridice asupra libertăţii, aceasta este concepută sub trei aspecte: ca dimensiune naturală a existenţei umane, „ca dat”, proprietate naturală a omului; ca bun al existenţei, inclusiv în plan social, ca virtute, pe care omul o poate valorifica sau nu şi, în al treilea rând, ca datorie morală. Momentele dialecticii libertăţii le putem surprinde în patru aspecte: gândul şi conştiinţa acesteia, alegerea, decizia şi fapta. Libertatea trebuie să existe în toate cele patru momente ale lanţului dialectic pe care l-am expus. Astfel, omul poate să îşi conceptualizeze gândul în legătură cu o anumită conduită sau o anumită acţiune concretă cu care poate să fie sau nu de acord şi să-l conştientizeze ca atare. „Alegerea” este treapta următoare, constând în capacitatea raţională de a distinge între diferitele variante ale gândului, care reflectă, după caz, o înclinaţie sau un imperativ moral, alegere care se realizează după criterii valorice sau după criteriul finalităţii, de asemenea specifice sensibilităţii şi raţiunii umane. Omul poate fi de acord sau nu cu gândul său. Aceasta este reflecţia care situează gândul la nivelul conștiinţei de sine. *„Decizia*” este hotărârea de a transfera conceptul sau varianta de conduită aleasă din sfera conştiinţei subiective în sfera realităţii obiective. Acesta este momentul care diferenţiază analiza valorică de hotărârea de a materializa ceea ce, ca valoare, a apărut viabil pentru raţiunea umană. Ultimul moment *„făptuirea”* este evident obiectivizarea conceptului, a gândului, realizarea acestuia în planul existenţial. Făptuirea sau „în-făptuirea” (a transpune gândul în faptă) nu înseamnă numai realizarea materială, ci totodată realizarea spirituală a unui gând; astfel, în sfera acestei noţiuni includem şi exprimarea gândului prin diferitele forme de comunicare sau în sens mai larg creaţia spirituală a omului. Făptuirea închide lanţul dialectic al libertăţii şi poate confirma sau, după caz, infirma dacă omul se află sau nu în sensul firesc al fiinţei sale caracterizată prin gândul, dorirea şi realizarea binelui. Desigur, libertatea concepută, prin momentele dialectice la care am făcut referire şi mai ales în plan valoric, înseamnă posibilitatea omului de a alege între bine şi rău. Cu toate acestea, considerăm că omul îşi manifestă libertatea numai dacă prin toate aceste momente dialectice, gândeşte, voieşte, alege şi înfăptuieşte binele, în caz contrar omul trăieşte numai iluzia libertăţii.

Mulţi dintre filosofi au subliniat că liantul dialecticii libertăţii în plan subiectiv îl reprezintă, în principal, *raţiunea şi voinţa uman*ă. Raţiunea, în

sfera libertăţii, reprezintă capacitatea conştientă a omului de a discerne între bine sau rău, între ceea ce este de folos sau contrar intereselor, respectiv scopurilor sale. În sens teologic, această particularitate a raţiunii, dar şi a conştiinţei de sine este ceea ce se numeşte dreapta judecată. Raţiunea este şi capacitatea creatoare a omului de a transforma existenţa naturală supusă determinismului natural în „existenţă bună", întărită prim înfăptuirea valorilor etice. Raţiunea are ca şi conţinut „categoriile regulative", specifice raţiunii practice de care vorbea Kant. Voinţa reprezintă tot o capacitate naturală a omului prin care acesta poate trece în orice moment existenţial de la pasivitate la acţiune, la manifestare. De altfel existenţa nu poate fi înţeleasă ca nemişcare ,pasivitate şi fără lucrare ,ci numai ca manifestare. Între existenţă şi lucrare, deşi nu este un raport de identitate este unul necesar, ontologic. Pentru o astfel de determinare, voinţa trebuie să fie orientată fie de un scop pragmatic utilitarist, o înclinaţie cum spun filosofii care susţin ideile utilitariste, fie numai de ideea în sine, abstractă, a" datoriei", aşa cum spunea Kant. În acest caz putem vorbi de o voinţă pură iar legea existenţială a omului este legea libertăţii. Indiferent de modul de a concepe libertate, subliniem, aşa cum spuneam, dimensiunea naturală a acesteia ca proprietate a firii umane. Libertatea poate fi înţeleasă şi prin opoziţie cu determinismul natural şi temporal, al legilor mecanicii, al existenţei, în opoziţia cu caracterul finit al acestei lumi. Altfel spus, prin libertate omul adaugă existenţei forma sa etică, morală, şi poate că este singurul mijloc prin care este posibil „ceva nou" ca act creator al omului prin care acesta este chemat să adauge sensuri spirituale lumii materiale şi chiar să transfigureze. În acest context, trebuie subliniată şi dimensiunea spirituală a libertăţii. Prin opoziţia mai sus arătată faţă de determinismul legilor naturale, libertatea nu poate fi proprie omului ca individ, ca obiect cuprins într-o masă mai mult sau mai puţin formală a naturii sau a socialului. Libertatea, ca bun spiritual, este asociată individualităţii umane, în sens pozitiv, opusă existenţei ca individ închis în egoismul său, ci realizată numai de către omul care devine *persoană* spirituală şi liberă în acelaşi timp. Libertatea este şi necesitatea înţeleasă, dar nu a ordinii materiale finite şi constrângătoare a acestei lumi, ci a unei ordini spirituale valorice care transfigurează lumea şi acest veac. Este ordinea de care vorbea Fericitul Augustin: „iubeşte şi fă ce vrei", iar Părintele Arsenie Boca adauga: *"Roagă-te, iubeşte şi fă ce vrei".*

Desigur, libertatea presupune o relaţie, dar nu neapărat relativistă în sensul de contingent. Este vorba de relaţia cu sine însuşi şi relaţia cu altul. Omul este liber sau nu pornind în primul rând de la rezultatul cunoaşterii de sine a modului în care îşi concepe propria sa existenţă. Astfel, acela care înţelege să trăiască numai la nivelul fenomenalului natural sau social închis în limitele egoismului său, contrar firii şi naturii, are numai iluzia libertăţii. Relaţia cu „altul" este esenţială pentru sensul libertăţii umane. Alteritatea reprezintă o dimensiune esenţială a omului. Prin natura sa omul nu este şi nu poate fi izolat. Singurătatea, care este tot un rezultat al libertăţii omului, nu poate reprezenta un sens autentic al existenţei decât numai dacă, aşa cum spun Sfinţii Părinţi, în singurătatea sa omul se retrage cu toată lumea. Şi, în acelaşi timp, omul se retrage fizic sau numai spiritual din lume pentru a sluji mai bine lumea. Mesajul Părintelui Arsenie Boca îndeamnă clar pe toţi creştini: *"Să fii în lume şi totdeauna mai presus de lume".* Acest „altul" poate fi aproapele nostru, societatea, orice altă persoană, şi mai mult decât atât Persoană Supremă în relaţie cu care omul poate avea împlinirea libertăţii sale pentru că numai Dumnezeu este izvorul infinit, inepuizabil al iubirii, al libertăţii şi a tot binele. Dorim să mai subliniem că libertatea nu este numai un concept raţional sau unul etic prin care omul îşi reprezintă lumea nu numai prin ceea ce este, ci şi prin *ceea ce trebuie să fie*. Este şi o categorie existenţială pe care se bazează cunoaşterea existenţială, în mod deosebit cunoaşterea lui Dumnezeu la măsurile omului. Aceasta pentru că libertatea este şi trăire nu numai idee sau categorie filosofică, raţională. Nu poţi fi liber, în sens ontologic, dacă nu trăieşti ca un om liber în comuniune de iubire cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu toţi oamenii şi cu universul întreg. Acesta este un sens superior al libertăţii faţă de sensul primordial existenţial ca alegere dintre bine şi rău, mai ales că la acest nivel există şi alte categorii existenţiale corelative libertăţii fără de care aceasta nu poate fi înţeleasă. Avem în vedere în mod deosebit categoriile existenţiale ale *demnităţii,* ale *responsabilităţii* şi *iubirea,* singura modalitate autentică prin care omul, ca persoană liberă şi spirituală, se poate raporta la acel „altul" de care am vorbit şi care în primul rând este Dumnezeu, izvorul infinit al iubirii. Părintele dr. Dumitru Stăniloae spunea în acest sens că: *„În iubire este toată libertatea".*

Libertatea există sub mai multe forme: a) conduită, comportament exterior al omului în mediul natural şi social; b)libertatea de conştiinţă definită de părintele Arsenie Boca *„ca cel mai adânc bun*

spiritual pe care omul îl are la îndemână în această lume”; c) libertatea metafizică sau a raţiunii, care reprezintă conceptualizarea ideii de libertate în plan raţional şi filosofic; d) libertatea în plan moral, aspect caracteristic al sistemului etic de valori, opus existenţei naturale; e) libertatea de credinţă; f) libertatea creaţiei. Vom sublinia faptul că ”*libertatea credinţei sau libertatea dată de credinţă”* este de fapt împlinirea libertăţii umane, în raport cu toate celelalte forme sau dimensiuni ale acesteia. Subliniem şi o altă formă a libertăţii evidenţiată de asemenea în gândirea filosofică şi teologică şi anume „libertatea culturală” sau libertatea creaţiei. Cuvântul „recreere” are de multe ori un sens comun, dacă nu chiar peiorativ, referindu-se la starea omului de a se deconecta de ceea ce reprezintă obligaţiile sale cotidiene sau chiar o modalitate prin care încearcă să contracareze constrângerile şi imperativele specifice vieţii de fiecare zi. Totuşi, există şi un alt sens mai profund al acestui cuvânt. Avem în vedere posibilitatea de a gândi cuvântul nu în unitatea sa gramaticală şi diferenţiat în două sintagme: „*re-creere*” prin care înţelegem libertatea omului care este chemat să se re-creeze pe sine însuşi în plan valoric ca fiinţă spirituală, să îşi regăsească frumuseţea iniţială a firii sale, a omului ca chip şi asemănare cu Dumnezeu. Libertatea, ca dimensiune existenţială a omului, în plan relaţional cu sine însuşi şi cu altul, poate fi înţeleasă prin cuvintele marelui filosof Kant: „*Acum eu spun: omul şi în genere orice fiinţă raţională există ca scop în sine însuşi, nu doar ca mijloc, pentru întrebuinţarea după bunul plac a unei voinţe sau a alteia, ci în toate acţiunile sale, atât îndreptate asupra sa, cât şi asupra altor fiinţe raţionale, el trebuie considerat întotdeauna în acelaşi timp ca scop, şi niciodată ca mijloc”*.

Datoria, înţeleasă ca un concept etic, este esenţială pentru filosof în definirea libertăţii drept un concept al raţiunii practice şi modul firesc de a fi al omului, atât în raport cu sine însuşi, cât şi cu societatea. Este celebră maxima kantiană: „*Acţionează astfel încât maxima voinţei tale să poată valora întotdeauna în acelaşi timp ca principiu al unei legiferări universale*”. Kant a dorit să realizeze un concept abstract al libertăţii, exclusiv în limitele raţiunii şi independent ca finalitate de orice scop material sau înclinaţie subiectivă. Este forma raţională, absolută, a libertăţii, ca şi concept al raţiunii practice, definitorie pentru posibilitatea omului de a transcende fenomenalitatea existenţei naturale.. Kant sublinia că: „*Voinţa absolut bună al cărei principiu trebuie să fie un imperativ categoric, va fi, aşadar, nedeterminată cu privire la toate obiectele şi va cuprinde doar forma voinţei, în genere, şi anume ca autonomie, adică capacitatea maximă a oricărei voinţe bune de a se face pe sine însăşi lege universală, este ea însăşi singura lege, pe care voinţa oricărei fiinţe raţionale şi-o impune sie însăşi, fără a impune drept temei vreun imbold şi interes al ei*”. Concepţia kantiană despre libertate rămâne însă în sfera purităţii raţiunii prin care omul este oarecum considerat în generalitatea sa „conştiinţa în genere”, şi nu în individualitatea sa şi diversitatea existenţială. De altfel, mai toate orientările filosofice au rămas în această generalitate pentru că raţiunea se adresează generalului, şi nu individualului. Cu toate acestea, Kant a subliniat foarte bine puritatea ideii de libertate prin care omul transcende lumea fenomenală a naturii şi prin raţiunea sa practică îşi impune propria sa lege existenţială legilor naturale. Datoria kantiană are două aspecte: datoria către sine însuşi, care este obligaţia de perfecţionare continuă, şi datoria către altul, respectiv scopul existenţei libere a omului, care trebuie să fie fericirea altuia. În acest context, se înţelege mai bine celebrul dicton kantian regăsit la finalul operei sale fundamentale *C*ritica raţiunii practice: două lucru umplu sufletul cu admiraţie mereu nouă şi crescândă şi cu veneraţie, cu cât mai des şi mai perseverent se ocupă reflecţia de ele: cerul înstelat deasupra mea şi legea morală în mine. Acest dicton oferă atât posibilitatea unificării celor două domenii ale investigaţiei umane, respectiv al naturii şi al moralităţii, dar mai ales prin faptul că situează eticul ca prioritar faţă de existenţa naturală a omului. Or, o astfel de supraordonare a eticului este posibilă numai prin libertate. Kant realizează o morală construită pe baza a trei postulate, dintre care două se află deasupra relaţiilor interumane: Dumnezeu şi sufletul nemuritor, iar cel de-al treilea libertatea, este specific existenţei umane. În acest fel, filosoful uneşte înaltul „cerului înstelat” cu libertatea sinelui invizibil ce se manifestă sub ideile transcendentale. Conceptul de libertate se dovedeşte a fi indispensabil datorită asocierii sale cu fiinţa raţională, sediu al sinelui invizibil. Ascendentul moral al libertăţii face ca prin ea celelalte două idei, respectiv conceptul raţional de Dumnezeu şi al sufletului nemuritor, să îşi părăsească statutul de idei transcendente, prin implicarea morală, ele devenind în acelaşi timp realitate obiectivă şi totodată posibile de a fi demonstrate. De aceea Kant numeşte „libertatea” cheia de boltă a întregului sistem al raţiunii pure. Desigur, cele trei concepte de bază ale construcţiei

etice kantiene, respectiv ideea de Dumnezeu, ideea sufletului nemuritor şi a libertăţii rămânând, aşa cum marele filosof afirmă, numai în limitele raţiunii ca şi ”categorii regulative ale raţiunii”, şi nu ”categorii constitutive”, aşa cum se întâmplă în cazul cunoaşterii nemijlocite a realităţii fenomenale. Am insistat asupra concepţiei kantiene cu privire la libertate, prin excelenţă etică, pentru două considerente: primul ar fi acela că, în opinia noastră, reprezintă forma cea mai înaltă şi în acelaşi timp cea mai apropiată de existenţa umană a unei construcţii raţionale şi în acelaşi timp metafizice asupra libertăţii; al doilea constă în aceea că libertatea în limitele raţiunii este totuşi o formă precară a libertăţii, o formă importantă în dialectica libertăţii dar nu o împlinire a acesteia aşa cum vom încerca să argumentăm în studiile următoare.

Precarităţi şi împliniri ale libertăţii. Împlinirea libertăţii nu o poate da decât credinţa în Dumnezeu, comuniunea de iubire între persoane, situarea omului ca persoană în izvorul infinit şi indefinit de iubire care este Dumnezeu ca Persoană Supremă. Relaţia omului cu Dumnezeu nu este un simplu raport raţional, ci o comuniune existenţiala realizată prin credinţă, rugăciune. Numai în această comuniune omul îşi află împlinirea libertăţii sale ca persoană spirituală şi liberă, ca fiu al lui Dumnezeu după har. Este o libertate prin participare la dumnezeire şi nu deplinătatea libertăţii pe care o are numai Dumnezeu, El fiind şi deplinătatea existenţei. Dar pentru a ajunge la o astfel de împlinire a existenţei şi a libertăţii omul trebuie să parcurgă calea mântuirii. Sfântul Issac Siriul spunea că: *„Săvârşirea întregului drum stă în acestea trei: pocăinţă, curăţire şi desăvârşire. Iar când ai ajuns la iubire, ai ajuns la Dumnezeu”.* Când ai ajuns la iubirea după poruncă aşa cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul ai ajuns, spunem noi, şi la libertatea fiilor lui Dumnezeu după har. Libertatea ca împlinire în comuniunea de iubire personală cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu toţi oamenii şi cu întreg universul este libertatea ontologică, existenţială care acoperă, preia, transfigurează, dar nu desfiinţează toate formele precare ale libertăţii. Mântuirea nu este la măsurile puterilor omului ci este un dar al lui Dumnezeu, dar omul trebuie să se afle pe calea mântuirii. Logosul întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, prin cuvântul Evangheliei şi prin poruncile sale ne eliberează de îngustimea minţii, de limitele raţiunii puse în evidenţă magistral de către Kant, de orice condiționări şi de tristeţea neîmplinirilor şi precarităţilor libertăţii în această lume, dacă rămânem la măsurile omului. Domnul Hristos ca Dumnezeu şi Om adevărat este autenticul existenţial şi deplinătatea libertăţii noastre la care şi noi suntem datori a încerca să ajungem. Domnul Iisus spune: ”*Veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi”* (Ioan 8,32). Libertatea la care se referă El este libertatea de sub robia păcatului (Ioan, 8,34). Este libertatea pentru a fi sfinţi. Părintele Arsenie Boca spunea că *„limitele omului sunt limitele sfinţeniei sale”*, iar noi putem parafraza, adăugând că precarităţile libertăţii sunt limite ale împlinirii libertăţii în Dumnezeu la care este chemat orice creştin.

Despre libertatea de credinţă, libertatea pe care o aduce credinţa, împlinirea şi deplinătatea libertăţii vom încerca să discutăm într-un studiu ulterior. Pentru ceea ce noi numim împlinirea libertăţii umane, sunt demne de reţinut cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: ”*Nimeni nu este cu adevărat liber decât acela care trăieşte în Dumnezeu. Unul ca acela s-a ridicat deasupra tuturor relelor şi nu se mai teme de nimic*”. Părintele dr Dumitru Stăniloae concepea libertatea omului şi ca stăpânire de sine :”*Eşti tu însuţi când eşti stăpân pe tine însuţi”*. Dar nu poţi fi tu însuţi, astfel spus persoană spirituală şi liberă după chipul lui Dumnezeu, dacă nu eşti stăpânit de Dumnezeu. Prin urmare, împlinirea libertăţii omului este şi un fapt al conștiinței, o convingere a inimii şi raţiunii, credinţa neclintită că în orice moment al vieţii şi veacul ce va să vie depindem de Dumnezeu, suntem stăpâniţi de Dumnezeu. Darul libertății pe care omul l-a primit de la Dumnezeu este de mare preţ şi demonstrează valoarea infinită a omului în faţa lui Dumnezeu şi iubirea pe care Dumnezeu o revarsă neîncetat asupra omului. Ca fiinţă înzestrată cu libertate, omul poate să aleagă şi răul, păcatul, fărădelegea, să refuze iubirea de Dumnezeu. Într-o astfel de situaţie, prin propria sa faptă, omul îşi converteşte darul libertăţii în iluzia libertăţii, în liberalisme sau libertinaj. Dar chiar şi într-o astfel de stare, Dumnezeu nu îl părăseşte pe om, care cât timp se află în această lume este chemat la pocăinţă, are deschisă taina pocăinţei prin care poate să se reîntoarcă la Dumnezeu, căci Domnul Hristos a venit să caute şi să cheme la pocăinţă pe cei păcătoşi. Spunea Părintele Arsenie Boca: *„Dumnezeu nu uită de om aşa cum omul uită de Dumnezeu”*. Credinţa ortodoxă este un îndemn şi o cale negrăită spre bucurie, aşa cum spunea în întreaga sa gândire şi operă părintele duhovnic de la Sâmbăta, Teofil Părăian . Un element esenţial pentru bucurie este libertatea. Nimeni nu este fericit dacă nu este liber. Şi suntem liberi la măsura iubirii noastre şi mai ales pentru ceea ce iubim.

Personalități din Argeș-Muscel în guvernele conduse de Ion/Ioan Antonescu

prof. univ. dr. Petre POPA

***Abstract**: The author, Petre Popa, a university teacher from Piteşti, describes in his article a few details concerning the evolution of the city of Pitești during the life of the Romanian general and ruler of the country during the Second World War, Ion/Ioan Antonescu. He was born in 1882 in Pitești and in his entire life he never neglected his place of birth. This study illustrates all of the people born in Argeș-Muscel county that were members of Antonescu's governments during World War II*

***Key words**: Ion/Ioan Antonescu, Pitești, World Wars, memory and history*

Conform prevederilor Decretului regal nr. 3053, purtând semnătura monarhului României, Carol II (8 iunie 1930-6 septembrie 1940), document istoric, promovat prin Monitorul Oficial nr. 205, din 5 septembrie 1940, generalul Ion/Ioan Antonescu (născut în Piteşti, 2 iunie 1882), primea, la 4 septembrie 1940 numirea ca preşedinte al Consiliului de Miniştri, demnitate exercitată, controversat, aproape patru ani (6 septembrie 1940-23 august 1944). Evenimentul invocat reprezenta o alternativă la unul dintre cele mai tensionate momente contemporane, etichetare suprapusă diminuării teritoriului naţional cu 49829 de kilometri pătraţi în favoarea Uniunii Sovietice (28 iunie 1940), apoi, 43429 de kilometri pătraţi cedaţi Ungariei (30 august 1940), dar şi precizărilor Decretului regal nr. 3052, publicat la aceeaşi dată (5 septembrie 1940), privind suspendarea Constituţiei (promulgare, 27 februarie 1938), respectiv dizolvarea Parlamentului României (Corpurile Legiuitoare)[1]. În succesiune, reamintim abdicarea regelui Carol II (6 septembrie 1940), favorabilă fiului său, Mihai I (6 septembrie 1940-30 decembrie 1947), născut la Sinaia, Prahova (27 octombrie 1921). Atribuţii monarhice deţinuse, anterior, sub Regenţă (20 iulie 1927-8 iunie 1930), iar pe timpul domniei paternale fusese considerat prinţ moştenitor şi primise un titlu onorific: *Marele Voievod de Alba Iulia*[2]. Tânătului rege i se reduceau, însă, considerabil, atribuţiile, Decretul, amintit introductiv, spunând: *„Articolul I. Investim pe domnul general Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu depline puteri pentru conducerea statului român; Articolul II. Regele exercită următoarele prerogative regale : a). El este capul oştirii; b). El are dreptul de a bate monedă; c). El conferă decoraţiunile române; d). El are dreptul la graţiere, amnistie şi reduceri de pedepse; e). El primeşte şi acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari; f). El încheie tratate; g). Modificarea legilor organice, numirea miniştrilor şi subsecretarilor de stat se va face prin decrete regale contrasemnate de preşedintele Consiliului de Miniştri; Articolul III. Toate celelalte puteri ale statului se exercită de preşedintele Consiliului de Miniştri"*[3]. Asemenea precizări au facilitat ascensiunea concetăţeanului nostru, Ion/Ioan Antonescu, spre vârful puterii politice, militare şi administrative, proiectul său de ţară configurându-se revizionist, sinuos, imprevizibil, corpolent, direcţional. Prin urmare, după aproximativ un an de la guvernarea lui Armand Călinescu (7 martie – 21 septembrie 1939), România avea noul prim-ministru, originar tot din Piteşti!

Evenimentele nuanţate autohton şi internaţional îl vor determina pe generalul Ion/ Ioan Antonescu, conducătorul statului, calitate dobândită graţie decretelor amintite, să prezideze, succesiv, trei cabinete. Primul (4-14 septembrie 1940), format din preşedinte, 13 portofolii ministeriale şi 13 subsecretari de stat (27 de funcţii), a realizat atribuţiile specifice, noutate interbelică absolută, fără suport constituţional, având următoarea componenţă nominală:

- Preşedintele Consiliului de Miniştri: Ion Antonescu/general;
- Ministrul Internelor: David Popescu/general;
- Ministrul Afacerilor Străine: Mihail Manoilescu;
- Ministrul Finanţelor: Gheorghe N. Leon/ad-interim;
- Ministrul Justiţiei: Ion V. Gruia;
- Ministrul Educaţiei Naţionale: Dumitru Caracostea;
- Ministrul Cultelor şi Artelor: Radu Budişteanu;
- Ministrul Propagandei Naţionale: Nichifor Crainic;
- Ministrul Apărării Naţionale: Ion Antonescu/general;
- Ministrul Agriculturii şi Domeniilor: Gheorghe N.Leon/ad-interim;
- Ministrul Economiei Naţionale: Gheorghe N. Leon;

- Ministrul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor: Ion Macovei;
- Ministrul Muncii: Stan Ghiţescu;
- Ministrul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale: Victor Gomoiu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Internelor: Petre Logadi;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Internelor pentru Poliţie şi Siguranţă: Alexandru Rioşanu /10-14 septembrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor: Ion D. Enescu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor (pentru Buget): Augustin Bideanu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor pentru Inventarierea Avuţiilor Publice: Vasile Noveanu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Educaţiei Naţionale: Dumitru V.Ţoni/4-7 septembrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Propagandei Naţionale: Vasile Stoica;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat: Mihail Pantazi/general/8-14 septembrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Înzestrarea şi Administraţia Armatei: Gheorghe Dobre/general;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Aer şi Marină: Gheorghe Jienescu/comandor/8-14 septembrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor: Petre Nemoianu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor: Dumitru Topciu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Economiei Naţionale: Gheorghe Strat.

După cum putem constata documentar, mai mulţi demnitari proveneau din guvernul anterior, condus de Ion Gigurtu (4 iulie–4 septembrie 1940). Acum, însă, câteva responsabilităţi, din cele 27, erau gestionate, prin cumul, de Ion/Ioan Antonescu (preşedinte, Apărare Naţională); Gheorghe N. Leon (titular, Economie Naţională, interimar, Finanţe, respectiv Agricultură şi Domenii). Practica se va folosi inclusiv pentru celelalte structuri executive centrale. Foarte importante au devenit ministerele Finanţelor şi Apărării Naţionale, care, pe lângă titulari, beneficiau de câte trei subsecretari de Stat. Din acest cabinet, considerat tranzitoriu, au făcut parte doi argeşeni, generalul de corp de armată Ion/Ioan Antonescu şi arhitectul Ion D. Enescu (subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor), insuficient cunoscut biobibliografic. Informăm lectorii potenţiali că Ion D. Enescu este născut la Curtea de Argeş (17 februarie 1884), în familia unui proprietar urban şi rural, iar după finalizarea Şcolii Superioare de Arhitectură Bucureşti (1912), optează, definitiv, pentru metropolă. Folosind stilurile eclectic, de tradiţie naţională, sau funcţionalist, va proiecta mai multe edificii reprezentative, existente în toată ţara. Sub sigla arhitectului Ion D. Enescu, parafăm: zece case de raport în Capitală (1912-1931), sediul Asociaţiei Generale a Medicilor Bucureşti (1919); Palatul Episcopal Constanţa (1929-1932); clădirea Institutului de Cercetări Zootehnice Bucureşti (1929-1932); Palatul Clinicilor Universitare Cluj-Napoca (în colaborare, 1932-1934); Sanatoriul Valea Iaşului, Argeş (1939-1945); spitale şi alte aşezăminte la Abrud, Agigea, Aiud, Braşov, Drobeta-Turnu Severin, Geoagiu, Mangalia, Reşiţa[5]. Asemenea preocupări l-au recomandat pe Ion D. Enescu să fie ales, pentru câteva mandate, preşedintele Societăţii Arhitecţilor/Colegiului Arhitecţilor din România, exprimându-se, în viaţa civică, prin studii editate, referitoare la: raportul dintre muncă şi capital; ameliorarea problemei locuinţelor; specificul urbanistic al oraşului Bucureşti; caracteristicile construcţiilor cu profil sanitar; diversificarea serviciilor gospodăriei comunale în mediul urban. Interesantă devine genealogia profesionistă familială, continuată prin fiii săi, arhitecţii Gheorghe Mircea I. Enescu, născut la Bucureşti (31 august 1920) şi Mihai I. Enescu, venit pe lume tot în Capitală (29 aprilie 1926). Ambii au colaborat, frecvent, cu administraţia din Argeş-Muscel. Bunăoară, Gheorghe Mircea I. Enescu realiza, în 1944, la solicitarea expresă a guvernului Ion/Ioan Antonescu, schiţa amenajării Fabricii de Elice pentru Avioane Câmpulung, transferată din Braşov sub presiunea bombardamentelor anglo-americane. Se aplica, aşadar, Decretul-lege nr. 1177, referitor la Evacuarea şi dispersarea unor industrii (Monitorul Oficial nr. 139, datat 17 iunie 1944). Acţiunea, coordonată de Mircea Iliescu, reprezentantul Ministerului Înzestrării Armatei şi Producţiei de Război (existent după 17 septembrie 1942, titular, generalul Gheorghe Dobre), împreună cu Gheorghe Mircea I. Enescu (arhitect) şi Dumitru Barbieri (tehnolog), s-a finalizat promiţător! În 1945, o parte dintre utilaje, precum şi cei mai mulţi muncitori, au revenit la Braşov, iar patrimoniul lăsat în Muscel era adaptat cerinţelor câtorva ateliere prelucrătoare, constituind apoi nucleul Întreprinderii Metalurgice de Stat/IMS Câmpulung[6]. La rândul său, arhitectul Mihai I. Enescu se regăseşte în grupul celor care au avizat executarea proiectului unicat, pentru Sala Sporturilor Piteşti (1974), şef de

şantier, inginerul Dumitru Gherăsoiu (1933-2016), antreprenor general, Trustul de Construcţii Argeş, manager, inginerul Constantin Olteanu (1929-2005)[7]. Ca membru al primului guvern condus de generalul Ion/Ioan Antonescu (4-14 septembrie 1940), Ion D. Enescu subscria, în principiu, la deciziile conducătorului speciale fiind, pentru evoluţia statului, trei documente. Astfel, la 6 septembrie 1940, Monitorul Oficial nr. 206 publica Decretul-lege nr. 3064, privind Reglementarea succesiunii la tronul României a Marelui Voievod de Alba Iulia, Mihai I, detalii amintite mai sus, iar în ziua următoare (7 septembrie 1940), se acceptă Tratatul de frontieră româno-bulgar, convenit la Craiova (Dolj), prin care partea de sud a Dobrogei, numită convenţional, Cadrilater (judeţele Durostor şi Caliacra), era remisă Bulgariei după 27 de ani (Conferinţa de pace de la Bucureşti, 29 iulie -10 august 1913/stil nou, anunţând finalizarea războaielor balcanice)[8]. Favorabil consolidării regimului instituit de Ion/Ioan Antonescu a fost Decretul-lege nr. 3099, apărut în Monitorul Oficial nr. 210, din 10 septembrie 1940, referitor la Desfiinţarea Partidului Naţiunii (aplicabil, 11 septembrie 1940) 9. Asemenea structuri politico-militare, relansate, de regele Carol II, la 22 iunie 1940, proveneau din Frontul Renaşterii Naţionale (16 decembrie 1938), preşedinte (20 ianuarie 1940), medicul Alexandru Vaida Voievod (1872-1950), lider marcant, Partidul Naţional Român din Transilvania şi Partidul Naţional-Ţărănesc[10]. Sub asemenea auspicii încheia primul său mandat ministerial, arhitectul Ion D. Enescu.

Cel de-al doilea executiv al generalului Ion/Ioan Antonescu va conduce România aproximativ patru luni (14 septembrie 1940-27 ianuarie 1941), având următoarele nominalizări:

- Preşedintele Consiliului de Miniştri: Ion Antonescu/general;
- Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri: Horia Sima/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941; Mihai A. Antonescu/22-27 ianuarie 1941;
- Ministrul Internelor: Constantin Petrovicescu/general/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941; Dumitru I. Popescu/general/21-27 ianuarie 1941;
- Ministrul Afacerilor Străine: Mihail Strudza/14 septembrie-20 decembrie 1940; Ion Antonescu/general /ad-interim/20 decembrie 1940-27 ianuarie 1941;
- Ministrul Finanţelor: George Cretzianu;
- Ministrul Justiţiei: Mihai A. Antonescu;
- Ministrul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor: Traian Brăileanu/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941;
- Ministrul Apărării Naţionale: Ion Antonescu/general;
- Ministrul Agriculturii şi Domeniilor: Nicolae Mareş;
- Ministrul Economiei Naţionale: Gheorghe N. Leon/14 septembrie-10 noiembrie 1940; Mircea Cancicov/10 noiembrie 1940-27 ianuarie 1941;
- Ministrul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor: Pompiliu Nicolau/14 septembrie-24 octombrie 1940; Ion Protopopescu/24 octombrie 1940-21 ianuarie 1941;
- Ministrul Muncii, Sănătăţii, Ocrotirilor Sociale: Vasile Iaşinschi/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941;
- Ministrul Coordonării Statului Major Economic: Nicolae Dragomir/locotenent-colonel;
- Subsecretar de Stat, Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru Presă şi Propagandă: Alexandru Constant/19 septembrie 1940-27 ianuarie 1941;
- Subsecretar de Stat, Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru Probleme Doctrinare: Horia H. Cosmovici/5 octombrie-21 noiembrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Internelor pentru Poliţie şi Siguranţă: Alexandru Rioşanu/locotenent-colonel;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor: Constantin Papanace/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor pentru Inventarierea Avuţiilor Naţionale: Ion Protopopescu/14 septembrie-24 octombrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Înzestrarea şi Administraţia Armatei: Gheorghe Dobre/general;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat: Constantin Pantazi/general;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Aer şi Marină: Gheorghe Jienescu/comandor/14 septembrie-17 octombrie 1940;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Aer: Gheorghe Jienescu/ comandor/17 octombrie 1940-27 ianuarie 1941;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Marină: Gheorghe Em. Koslinski /contraamiral/18 octombrie 1940-27 ianuarie 1941;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor pentru Agricultură şi Zootehnie: Petre

Nemoianu/14 septembrie 1940-21 ianuarie 1941; Aurelian Pană/21-27 ianuarie 1941;

- Subsecretar de Stat, Ministerul Economiei Naţionale pentru Petrol şi Exploatări Miniere: Victor Dimitriuc;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Economiei Naţionale pentru Colonizarea Populaţiei Evacuate: Corneliu Georgescu.

Raportându-se la etapa anterioară (4-14 septembrie 1940), noul guvern avea, pe lângă preşedinte, un vicepreşedinte, 11 miniştri (în loc de 13), dar păstra 13 subsecretariate de stat, cele mai multe acoperind segmente adaptate criteriilor economice, militare, financiare, naţionaliste. Totodată, în titulatură regăsim denumirile: Propagandă; Probleme doctrinare; Inventarierea Avuţiilor Statului; Colonizarea Populaţiei Evacuate; Stat Major Economic[11]. Judeţul Argeş, integrat Regiunii IX Piteşti (1940-1950), a fost reprezentat guvernamental de: generalul Ion/Ioan Antonescu (preşedinte, Apărare Naţională/titular; Afaceri Străine/interimar) şi juristul Mihai A. Antonescu (Justiţie/titular; Vicepreşedinte/temporar). Dacă apartenenţa generalului este ilustrată prin numeroase paragrafe explicitare, asupra contingenţei justiţiarului la perimetrul nostru geografic, lămuritoare sunt unele detalii. Cu toate că Mihai A. Antonescu s-a născut la 18 noiembrie 1904, în comuna Nucet (Dâmboviţa), acolo unde inginerul silvic, Aurelian N. Antonescu, era şeful ocolului Cazaci, familia lor este originară din Piteşti. Tatăl său a fost fratele cunoscuţilor intelectuali Emanuel N. Antonescu (1870-1949) şi Eftimie N. Antonescu (1876-1957), iar Mihai A. Antonescu urmează, în reşedinţa Argeşului, Şcoala Primară Nr. 1 de Băieţi Nicolae Simonide, apoi Liceul Ion C. Brătianu (cursul inferior). Transferat la Colegiul Sfântul Sava Bucureşti, obţine bacalaureatul (1922), licenţa în Drept (1926) şi doctoratul (Ştiinţe Juridice), frecventând Universitatea din capitală. Dedicându-se avocaturii, este admis în Baroul Ilfov, dobândeşte calitatea de profesor al Academiei Comerciale Bucureşti, aderă la Partidul Naţional Liberal Gheorghe I. Brătianu, iar pentru etapa 1940-1946, deşi făceau parte din genealogii diferite, Mihai A. Antonescu îl secondează, constant, pe Ion/Ioan Antonescu. Pentru promovarea imaginii sistemului clădit de mentorul său, Mihai Antonescu a publicat volumele: **Deux annes de gouvernement: 6 septembre 1940 – 6 septembre 1942** (1942); **În serviciul Ţării. Cuvântări** (1942); **Mareşalul Ion Antonescu. Conducătorul României** (1943); **Legile pentru reforma regimului presei şi profesiunii de ziaris**t (1944). Spre sfârşitul războiului, având acordul mareşalului, mediază tratative externe cu Aliaţii, demersurile fiind tardive. Arestat (Bucureşti, 23 august 1944), întemniţat la Moscova, judecat prin Tribunalul Poporului din România, împreună cu Ion/Ioan Antonescu şi alţi inculpaţi (7-18 mai 1946), etichetat criminal de război, condamnat la moarte, a fost executat (1 iunie 1946) şi incinerat (Crematoriul Cenuşa Bucureşti)[12]. Demnitarii argeşeni, participanţi la guvernarea din 14 septembrie 1940-27 ianuarie 1941, au elaborat nemijlocit directive obligatorii, urmărind, sistematic, aplicarea literei şi spiritului acestora. Conotaţii speciale etalau prevederile Drcretului-lege nr. 30151, apărut în Monitorul Oficial nr. 214 bis, din 14 septembrie 1940, privind Reglementarea statului român ca Stat Naţional Legionar. Reproducem, fragmentar: ,, *Articolul 1. Statul român devine Stat Naţional Legionar; Articolul 2. Mişcarea legionară este singura mişcare recunoscută în noul stat...; Articolul 3. Domnul general Ion Antonescu este Conducătorul statului legionar şi şeful regimului legionar; Articolul 4. Domnul Horia Sima este Conducătorul mişcării legionare...”*[13]. Abrogarea Decretului-lege nr. 3151 survine după cinci luni, datorată motivaţiilor Decretului regal nr. 314, semnat de Mihai I (Monitorul Oficial nr. 39, din 15 februarie 1941). Impact plurivalent (social, economic, religios) radiau şi alte decrete-legi, difuzate spre finalul anului 1940, precum: Înfiinţarea Comisariatului general al refugiaţilor din Nordul Transilvaniei (nr. 3127, Monitorul Oficial nr. 215, datat, 16 septembrie 1940); Înfiinţarea Comisariatului general al refugiaţilor din Basarabia şi Nordul Bucovinei (nr. 3129, Monitorul Oficial nr. 216, apărut la 17 septembrie 1940); Înfiinţarea comisarilor de românizare nr. 3361, Monitorul Oficial nr. 233, din 5 noiembrie 1940); Reprimarea întrunirilor sau manifestaţiunilor care urmăresc o acţiune cu caracter de uneltire împotriva ordinei sociale existente în stat (nr.3801, Monitorul Oficial nr. 267, din 13 noiembrie 1940); Constituirea Grupului Etnic German din România (Nr. 3884, Monitorul Oficial nr. 275, calendaristic, 21 noiembrie 1940); Statutul militar al evreilor (nr. 3984 Monitorul Oficial nr. 287, din 5 decembrie 1940); Militarizarea instituţiilor şi întreprinderilor de stat şi particulare (nr. 4012, Monitorul Oficial nr. 292, din 11 decembrie 1940)[14]. Asemenea reglementări au stimulat tentativa preluării controlului administraţiei statale exclusiv de către liderii mişcării legionare. Activităţile legionare din 21-23 ianuarie 1941, cu epicentrul în Bucureşti, erau contracarate, decisiv,

prin ordinele preşedintelui guvernului, ministrul Apărării Naţionale, Ion/Ioan Antonescu, transmise armatei permanente. Printre unităţile militare, folosite pentru instaurarea calmului, s-a aflat şi Divizia 3 Infanterie Piteşti, special, Regimentul 4 Argeş, comandat de colonel Aurelian Locusteanu (septembrie 1940-septembrie 1944)[15]. La câteva zile după acest eveniment, generalul Ion/Ioan Antonescu (mareşal din 22 august 1941), formează al treilea guvern, care va coordona treburilor ţării în perioada 27 ianuarie 1941-23 august 1944. Comparativ cu etapele anterioare, noul cabinet era format din 34 de înalte funcţii executive: preşedinte, un vicepreşedinte, 15 miniştri, temporar, doi miniştri secretari de stat, 17 subsecretari de stat (militari profesionişti şi tehnocraţi). Dimensionarea reflecta vizibil dinamica pregătirii ofensivei spre Est, acţiune strategică bazată pe aderarea României la Pactul Tripartit (Berlin, 23 noiembrie 1940). Tratatul Axei (Germania, Italia, Japonia) se convenise anterior (27 septembrie 1940)[16].

Componenţa nominală a guvernului invocat mai sus (27 ianuarie 1941 – 23 august 1944), a fost următoarea:

- Preşedintele Consiliului de Miniştri: Ion Antonescu, mareşal, 22 august 1941;
- Vicepreşedintele Comitetului de Miniştri: Mihai A. Antonescu / 22 iunie 1941-23 august 1944;
- Ministrul Secretar de Stat: Mihai A. Antonescu/ 27 ianuarie-22 iunie 1941;
- Ministrul Secretar de Stat cu Propaganda: Nichifor Crainic/27 ianuarie-1 aprilie 1941;
- Ministrul Internelor: Dumitru I. Popescu/general;
- Ministrul Afacerilor Străine: Ion Antonescu/general/ad-interim/27 ianuarie-30 iunie 1941; Mihai A. Antonescu/30 iunie 1941-23 august 1944;
- Ministrul Finanţelor: Nicolae N. Stoenescu/general/27 ianuarie 1941-26 septembrie 1942; Alexandru Neagu/26 septembrie 1942-4 aprilie 1944; Gheron Netta/4 aprilie-23 august 1944;
- Ministrul Justiţiei: Gheorghe P. Docan/27 ianuarie-15 februarie 1941; Constantin C. Stoicescu/15 februarie 1941-8 august 1942; Ion C. Marinescu/8 august 1942-23 august 1944;
- Ministrul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor/Instrucţiunii, Educaţiei, Cultelor şi Artelor/Culturii Naţionale şi Cultelor: Radu Rosetti/general/27 ianuarie-12 noiembrie 1941; Ion Antonescu/mareşal/ad-interim/12 noiembrie-5 decembrie 1941; Ion Petrovici/5 decembrie 1941-23 august 1944;
- Ministrul Propagandei Naţionale:Nichifor Crainic/1 aprilie-27 mai 1941; Mihai A. Antonescu/ad-interim/27 mai-5 decembrie 1941; Alexandru Marcu/5 decembrie 1941-23 august 1944;
- Ministrul Apărării Naţionale: Iosif Iacobici/general/27 ianuarie-23 septembrie 1941; Ion Antonescu/mareşal/ad-interim/23 septembrie 1941-23 ianuarie 1942; Constantin Pantazi/general/23 ianuarie-23 august 1944;
- Ministrul Înzestrării Armatei şi Producţiei de Război: Gheorghe Dobre/general/17 septembrie 1942-23 august 1944;
- Ministrul Agriculturii şi Domeniilor: Ion Sichitiu/general/27 ianuarie 1941-26 septembrie 1942; Aurelian Pană/26 septembrie 1942-5 iulie 1943; Ion Marian/5 iulie 1943-25 aprilie 1944; Petre Nemoianu/25 aprilie-23 august 1944;
- Ministrul Economiei Naţionale: Gheorghe Potopeanu/general/27 ianuarie-27 mai 1941; Ion C. Marinescu/27 mai 1941-15 august 1942; Ion N. Finţescu/15 august 1942-20 februarie 1943; Gheorghe Dobre/general/ad-interim/20 februarie 1943-23 august 1944;
- Ministrul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor: Grigore Georgescu/general/27 ianuarie-10 iulie 1941; Constantin Buşilă/10 iulie 1941-7 octombrie 1943; Constantin Al. Constantinescu/7 octombrie 1943-23 august 1944;
- Ministrul Muncii, Sănătăţii, Ocrotirilor Sociale: Petre Tomescu;
- Ministrul Coordonării Statului Major Economic: Nicolae Dragomir/locotenent-colonel/27 ianuarie-5 aprilie 1941;
- Subsecretar de Stat, Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru Românizare, Colonizare, Inventar: Eugen Zwiedineck/general/3 mai-5 decembrie 1941; Titus Dragoş/5 decembrie 1941-7 noiembrie 1943; Ovidiu Al. Vlădescu/7 noiembrie 1943-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministrul Internelor: Ion Şt. Popescu/general/14 februarie 1941-5 ianuarie 1942; Constantin Z. Vasiliu/5 ianuarie 1942-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Internelor pentru Administraţie: Petre Strihan/5 ianuarie 1942-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Finanţelor: Mircea Vulcănescu;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor: Enric Oteteleşanu/27 ianuarie-5 decembrie 1941; Ion C.Petrescu/5 decembrie 1941-23 august 1944;

- Subsecretar de Stat, Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor pentru Culte şi Arte: Ion Sandu/6 februarie 1941-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor pentru Educaţie/Victor Iliescu/general/15 februarie 1941-23 august 1944;
- Subsecretarul de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Înzestrarea şi Administraţia Armatei: Gheorghe Dobre/general/27 ianuarie 1941-17 septembrie 1942;

Ion Antonescu

- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat: Constantin Pantazi/general;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Aer: Gheorghe Jienescu/comandor;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Apărării Naţionale pentru Marină: Gheorghe Em. Koslinski/contraamiral/27 ianuarie-5 aprilie 1941; Nicolae Păiş/contraamiral/5 aprilie 1941-20 februarie 1943; Nicolae Şova/general/20 februarie 1943-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor: Aurelian Pană/27 ianuarie 1941-26 septembrie 1942;
- Subsecretar de Stat, Ministreul Economiei Naţionale pentru Petrol şi Exploatări Miniere: Victor Dimitriuc/27 ianuarie-27 mai 1941;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Economiei Naţionale pentru Industrie, Comerţ, Mine: Stavri Ghiolu/1 septembrie 1942-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, ministerul Economiei Naţionale pentru Colonizarea Populaţiei Evacuate/pentru Românizare, Colonizare, Inventar: Eugen Zwiedineck/general/27 ianuarie-3 mai 1941;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Economiei Naţionale pentru Aprovizionare/pentru Aprovizionarea Armatei şi Populaţiei Civile: Toma P. Ghiţescu/5 aprilie-27 mai 1941; Constantin Constantin/general/20 noiembrie 1941-15 iulie 1943; Ion Arbore/general/15 iulie 1943-23 august 1944;
- Subsecretar de Stat, Ministerul Muncii, Sănătăţii, Ocrotirilor Sociale: Constantin G. Voiculescu/general/27 ianuarie-10 iulie 1941; Constantin Dănulescu/10 iulie 1941-5 iulie 1943; Ion D. Enescu/5 iulie 1943-23 august 1944[17].

Dintre cele 64 de nume perindate la conducerea ministerelor, patru aveau sorgintea zonei Argeş-Muscel: Ion/Ioan Antomescu, Mihai A. Antonescu, Ion C. Petrescu, Ion D. Enescu. Noutate reprezenta, aşadar, integrarea profesorului universitar dr. Ion C. Petrescu în echipa coordonatoare de la Ministerul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor. Instituţia centrală este cunoscută pe timpul guvernului prezentat inclusiv prin firmamentul Ministerul Instrucţiunii, Educaţiei, Cultelor şi Artelor (15 februarie 1941-1 iunie 1941); Ministerul Culturii Naţionale şi Cultelor (1 iunie 1941-23 august 1944). Personalitatea la care ne referim a îndeplinit funcţia ministerială (subsecretar de Stat) pentru etapa 5 decembrie 1941-23 august 1944, preluând atribuţiile lui Enric Oteteleşanu (27 ianuarie-5 decembrie 1941), titularul portofoliului devenind cunoscutul filosof Ion Petrovici (5 decembrie 1941- 23 august 1944). Reţinem faptul că acest minister a fost condus, iniţial, de militari: generalul Radu Rosetti (27 ianuarie-12 noiembrie 1941); mareşalul Ion Antonescu/ad-interim (12 noiembrie – 5 decembrie 1941). Spre informare enciclopedică, Ion C. Petrescu s-a născut la 26 ianuarie 1892, în localitatea musceleană Valea Popii (actuala comună Mihăeşti), domiciliul tradiţional fiind, totuşi, la Rădeşti, sat al Comunei Stâlpeni. După absolvirea Şcolii Normale Carol I Câmpulung (1912), este rapartizat învăţător la Mihăeşti (1912-1916), apoi finalizează, în Bucureşti, succesiv: Facultatea de Litere şi Filosofie (1922); Facultatea de Drept (1923). Obţine titlul doctoral (1924), specializarea pedagogie socială, precum şi calitatea de profesor universitar (1939), parcurgând treptele formative la catedre ale învăţământului

superior din Capitală (1924-1939), completate prin stagii externe (Franţa, Germania). Bibliografia selectivă a domeniului ne recomandă principalele sale lucrări: **Şcoala activă** (1926); **Principiile de bază ale pedagogiei lui Pestalozzi** (1929); **Şcoala şi viaţa** (1930); **Muzeul şcoalei şi al satului** (1936); **Herbart în pedagogia românească** (1941). Adăugăm colaborarea la periodicele **Atheneum** şi **Revista generală**, traducerile din literatura occidentală, promovarea externă a imaginii Şcolii pedagogice de la Bucureşti[18]. Implicarea lui Ion C. Petrescu în realizarea programului oferit naţiunii prin noul guvern al mareşalului Ion/Ioan Antonescu (27 ianuarie 1941-23 august 1944), s-a datorat conlucrării preliminare cu Ion Petrovici (1882-1972), intelectual notoriu, filosof, scriitor, militant social, având orientare politică liberală, adus la cârma Ministerului Educaţiei pentru etapa amintită. Importanţa acordată acestui portofoliu rezulta, principial, din existenţa celor trei subsecretari de stat, alături de Ion C. Petrescu aflându-se: Ion Sandu (Culte şi Arte) şi Victor Iliescu (Educaţie). După 23 august 1944, vor fi privaţi, temporar, de libertate. Pentru o vreme (1982-1989), la Rădeşti (Argeş), a existat un punct muzeal consacrat personalităţii universitarului Ion C. Petrescu, decedat în Bucureşti (1967). Astăzi, Grupul Şcolar Stâlpeni (Argeş) îi poartă numele, iar opera lui s-a reeditat parţial[19].

Demnitarii originari din Argeş- Muscel, în calitatea lor de membri ai ultimului guvern antonescian, nominalizaţi mai sus, rămân, istoriografic, solidari cu evenimentele şi actele decizionale suprapuse etapei 27 ianuarie 1941-23 august 1944, cele esenţiale fiind coroborate Războiului Sfânt. Dintre acestea, un loc aparte ocupă hotărârea declanşării operaţiunilor militare spre Est (duminică, 22 iunie 1941), ori acceptul continuării campaniei peste Nistru. Anterior, semnificative deveneau prevederile decretelor-legi, emanate departamental, autentificate prin semnătura conducătorului statului, Ion/Ioan Antonescu, aplicate autoritar, privind: Mobilizarea agricolă (nr. 624, Monitorul Oficial nr. 61, din 13 martie 1941); Trecerea proprietăţilor urbane evreieşti în patrimoniul statului şi pentru oprirea evreilor de a dobândi proprietăţi imobiliare urbane sau anumite drepturi reale asupra acestor imobile (nr. 842, Monitorul Oficial nr. 74, din 28 martie 1941); Trecerea în patrimoniul statului a bunurilor fostei Mişcări Legionare (nr. 853, Monitorul Oficial nr. 75, din 29 martie 1941); Exercitarea pedepsei cu internarea într-un lagăr de muncă (nr. 935, Monitorul Oficial nr. 81 din 4 aprilie 1941); Înfiinţarea Centrului Naţional de Românizare (nr. 1216, Monitorul Oficial nr.94, din 3 mai 1941); Evacuarea şi dispersarea unor industrii (nr. 1177, Monitorul Oficial nr. 139, din 17 iunie 1944)[20].

Un rol persuasiv în exercitarea guvernării prezidate de Ion/Ioan Antonescu (4 septembrie 1940-23 august 1944), a revenit prefecţilor şi primarilor urbani, numiţi prin voinţa forurilor centrale. Arhivistic, reprezentanţii conducătorului statului în judeţul tradiţional Argeş au fost: colonel Alexandru Bera (mandatat, 10 iulie 1940, reconfirmat până la 20 septembrie 1940); Mihail Georgescu (20 septembrie 1940-28 ianuarie 1941); colonel Ioan C. Zărnescu (28-30 ianuarie 1941); colonel Traian Cerchez (30 ianuarie 1941-15 noiembrie 1941); Constantin Popescu (15 noiembrie 1941-28 februarie 1944); locotenent-colonel (în rezervă) Emil Poruţiu (28 februarie 1944-6 octombrie 1944). Pentru Muscel, nominalizăm: colonel Alexandru Ioan (mandatat, 6 iulie 1940, reconfirmat până la 20 septembrie 1940); Paul Gălăşanu (20 septembrie 1940-23 ianuarie 1941); colonel Dumitru Voinescu (23 ianuarie 1941-25 februarie 1942); general (în rezervă) Teodor Nicolau (25 februarie 1942-6 octombrie 1944)[21].

În ceea ce priveşte primarii oraşelor Câmpulung, Curtea de Argeş, Piteşti (1940-1944), majoritatea acestora proveneau dintre ofiţerii activi, ori militanţii civili, susţinători fervenţi ai politicii naţionaliste. Aşa au fost pentru Piteşti: maior Gheorghe Roşulescu; colonel Alexandru Ioan (anterior prefect de Muscel); locotenent-colonel Dan Constantinescu; locotenent-colonel (în rezervă) Emil Poruţiu (ulterior, prefect de Argeş)[22]. La Câmpulung, primari cunoscuţi ai etapei rămân: colonel Grigore Grecescu; avocat Anton Negulici; profesorul Ion G. Marinescu[23]. Persoane importante au condus, totodată, oraşul Curtea de Argeş.

Retrospectiv, guvernarea Ion/Ioan Antonescu, intermediată prin cele trei cabinete (4-14 septembrie 1940; 14 septembrie 1940-27 ianuarie 1941; 27 ianuarie 1941-23 august 1944), a folosit 10-13 ministere concentrice, aproximativ 120 de demnitari (preşedinte, vicepreşedinte, miniştri, subsecretari de stat), numeroşi funcţionari superiori, prefecţi, primari, alţi responsabili departamentali, ori cu misiuni speciale. Câteva nume, interferate istoriei acelor timpuri, au provenit, aşadar, din Argeş-Muscel: Ion/Ioan Antonescu; Mihai A. Antonescu, Ion D. Enescu; Ion C. Petrescu. Nominalizarea aferentă vârfului de putere se poate reconfigura prin aprofundarea cercetărilor viitoare.

Note de subsol:

[1]Constantin C. Giurescu (coordonator),*Istoria României în date*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, p.370-371; p. 466.

[2]*Ibidem*, p. 344.

[3]Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Enciclopedia partidelor politice din România (1862-1994)*, Editura Media print, Bucureşti, 1995, p. 272.

[4]*Ibidem*, p. 270 – 271.

[5]Paul Constantin, *Dicţionar universal al arhitecţilor*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986,p. 103-104; Petre Popa (coordonator), *Enciclopedia Argeşului şi Muscelului*, II, Biblioteca Universităţii din Piteşti, Piteşti, 2010, p. 79 (variantă electronică).

[6]*Ibidem*.

[7]Petre Popa (în colaborare), *Piteşti 620. Memento. Istorie. Economie.Cultură. Urbanism*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008,p. 228.

[8]Constantin C. Giurescu (coordonator), *op.cit.,* p. 295; p. 371.

[9]Ion Alexandrescu ş.a., *op.cit*.p. 272.

[10]Aurora Chioreanu, Gheorghe Rădulescu (coordonare generală), *Mic dicţionar enciclopedic*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 1687.

[11]Ion Alexandrescu ş.a., *op.cit*.,p.272 – 273.

[12]Zicu Ionescu, Remus Petre Cîrstea, *Martiri argeşeni şi musceleni (1939-1989)*, Editura Tiparg, Piteşti, 2006, p. 67-68.

[13]Ion Alexandrescu ş.a., *op.cit.*, p. 273-274.

[14]*Ibidem*, p. 274-275.

[15]Cornel Carp, Petrişor Florea, Vasilica Manea, Cornel Ţucă (coordonatori), *Istoricul Regimentului 4 Dorobanţi Argeş (1877-1946)*, Editura Pământul, Piteşti, 2008, p. 82-83; 176-177.

[16]Constantin C. Giurescu (coordonator), *op.cit.,* p. 372.

[17]Ion Alexandrescu ş.a., *op.cit.,* p. 275-277.

[18]Ion M. Dinu, *Figuri de dascăli argeşeni*, Complexul Muzeal Goleşti, Tipografia Argeş, Piteşti, 1991, p. 165-169.

[19]Petre Popa (coordonator), *Enciclopedia Argeşului şi Muscelului*, III, Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti, 2012, p. 239-240 (variantă electronică).

[20]Ion Alexandrescu ş.a.. *op.cit.*, p. 277-278.

[21]Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Argeş, Fond Prefectura Argeş, passim

[22]Teodor Mavrodin, *Istoria Primăriei Piteşti*, Editura Pământul, Piteşti, 1996, p. 215.

[23]Vintilă Purnichi, documente în manuscris (2010).

Evoluţii ale învăţământului piteştean de la domniile pământene la Legea instrucţiunii publice din 1864

prof. Elena ȘTEFĂNICĂ

Abstract: *The author, the historian Elena Ștefănică, published in the last few years several studies regarding social, political, economic realities of Pitești in the 19th Century. The present research focuses on teaching strategies, evolution of schools and national laws concerning this important aspect of daily life, as well as the participation of the local communities in the development of Pitești public education.*

Key words: *Pitești, public education, education law, Gheorghe Lazăr*

„Perioada de adânci prefaceri, etapa cuprinsă între 1821 şi 1848, când a avut loc în Principate şi cea dintâi modernizare a veacului, s-a reflectat pe plan cultural şi artistic în profunde mutaţii. În cursul câtorva decenii, schimbările înregistrate au fost multiforme, contribuind la progresul societăţii în ansamblul ei”[1], se subliniază în Tratatul de *Istoria românilor* realizat în cadrul Academiei Române. „În trecerea de la *Vechiul Regim* la o societate modernă, instrucţiunea publică a ocupat o poziţie importantă”[2], învăţătura fiind „un instrument al mutaţiilor”[3] din societate. Educaţia modernă în limba română a început cu Şcoala de la Sf. Sava, înfiinţată în 1818, care a fost prima pepinieră pentru dascălii care vor întemeia învăţământul românesc public. Însuşi Nicolae Simonide[4], primul dascăl al Şcolii începătoare din Piteşti din 1833, a fost discipol al lui Gheorghe Lazăr[5]. Eforia şcolilor[6] din Ţara Românească, din care făceau parte mari boieri iubitori de cultură, între care Constantin Bălăceanu[7], Iordache Golescu[8], Grigore Ghica[9], hotărâse încă de la 10 decembrie 1817 înfiinţarea unei şcoli româneşti în chiliile mănăstirii Sf. Gheorghe cel Nou. Totodată, în aceeaşi anafora boierii-efori supuneau domnitorului Ioan Caragea propunerea de a se institui învăţători români în toate oraşele mari din cele 12 judeţe ale Ţării Româneşti, deci şi în Piteşti. După o serie de pregătiri, școala îşi începe activitatea

în august 1818 în localul mănăstirii Sf. Sava din Bucureşti, inaugurarea fiind marcată de lansarea de către Gheorghe Lazăr a celebrei „Înştiinţări". Ardeleanului născut în Avrig-Gheorghe Lazăr- i s-a încredinţat conducerea acestei instituţii, după ce a fost testat de marii boieri[10] asupra cunoştinţelor inginereşti pe care le poseda. „Înştiinţarea" a fost redactată de Gheorghe Lazăr şi este unul dintre documentele programatice pentru învăţământul românesc din toate timpurile, esenţa mesajului adresat de Lazăr contemporanilor săi fiind actuală şi astăzi: „Patrii(i) nu-i poate fi totuna măcar ce fealiu de creştere vor primi mădulările următoare; (...) binele cel de obşte, precum şi cel privat, stau cu creaşterea tinerimei următoare într-o analoghie prea strâns legată"[11].

Iniţial, Şcoala de la Sf. Sava, ca şi Şcoala de la Iaşi, întemeiată de Gheorghe Asachi în 1814, avea un scop practic, şi anume înfiinţarea unor şcoli superioare pentru pregătirea inginerilor hotarnici, pentru a se diminua încălcările de hotar între proprietari şi procesele de hotărnicie care urmau. Şcoala de la Sf. Sava va depăşi acest scop iniţial, devenind „un centru de cultură şi ideologie naţională, cu adânci semnificaţii în mişcarea de redeşteptare naţională a românilor în secolul al XIX-lea"[12], secolul clădirii statului român modern. Astfel, Şcoala de la Sf. Sava era organizată pe patru trepte („tagme") de învăţătură. În prima tagmă se predau cunoştinţe elementare de scris şi citit, elemente de religie, de gramatică şi aritmetică. În tagma a doua, de nivel gimnazial, se predau: gramatică, poetică, cu mitologia, geografia globului pământesc, retorica şi „Istoria neamului cu a Patriei dimpreună". În cea de a treia tagmă, se predau discipline de nivel mai înalt, precum matematici superioare, geografia, „gheodezia sau iniţierea câmpului, cu Iconomia şi Arhitectura"[13]. Ultima treaptă era destinată desăvârşirii studiilor tehnice pentru pregătirea inginerilor, a juriştilor şi a profesorilor. Astfel, „o importantă parte din activitatea şcolară a colectivului de profesori de la Sf. Sava a fost destinată pregătirii dascălilor şcolilor din judeţe, prin cursurile speciale organizate în timpul vacanţelor, o bună parte a celor din urmă recrutându-se din rândul celor mai buni şcolari ai Colegiului"[14]. Din 1831, „erau recomandaţi pentru şcolile judeţene D. Jianu, I. Gherasim, N. Simonide ş.a."[15]. Rolul lui Gheorghe Lazăr în întemeierea şcolii de la Sf. Sava a fost foarte important şi este recunoscut de toţi exegeţii acestei perioade din istoria românilor[16]. Astfel, „fără Gheorghe Lazăr, fără spiritul său mesianic, fără erudiţia şi „luminile" sale, o astfel de instituţie s-ar fi creat mai târziu"[17]. Totuşi, activitatea lui Gheorghe Lazăr s-a implantat pe un teren pregătit anterior de o adevărată mişcare pentru şcoală şi cultură în limba naţională de la începutul secolului al XIX-lea în care se regăseau boierii-efori, tinerii studioşi, clericii şi mirenii doritori să înveţe carte în graiul strămoşesc, nu numai în Academiile de limbă greacă de la Iaşi şi Bucureşti, la care se adaugă traducerile de cărţi religioase şi laice în limba română. Pentru întemeierea Şcolii superioare de la Sf. Sava a trebuit să se depăşească o anumită barieră psihologică, o anumită mentalitate a epocii care considera limba română „inferioară", incapabilă să redea concepte înalt filosofice sau ştiinţifice. *Reabilitarea* limbii române ca limbă de predare în învăţământul superior s-a făcut prin apelul la istorie, la originea nobilă a poporului român, ca descendent al romanilor, dar şi la ideologia naţională care domină secolul al XIX-lea, anume dreptul fiecărei naţii de a se instrui în propria limbă, pe toate treptele de învăţământ, dar şi prin curajul şi dăruirea unor oameni de şcoală precum Gh. Lazăr, I. Heliade Rădulescu[18], Eufrosin Poteca[19], Petrache Poenaru[20] ş.a. Dacă primul pas spre impunerea limbii române ca limbă de predare în învăţământul superior românesc a fost făcut prin înfiinţarea Şcolilor de la Iaşi (în 1814) şi Bucureşti (Şcoala de la Sf. Sava din 1818), un alt mare pas a fost făcut în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin decretarea trecerii la alfabetul latin, de la scrierea limbii române cu ajutorul chirilicelor.

Marele nostru istoric, Nicolae Iorga, cu prilejul implinirii a 100 de ani de la deschiderea Şcolii de la Sf. Sava, sublinia locul pe care Gheorghe Lazăr şi colaboratorii săi trebuie să-l ocupe în conştiinţa românilor, şi îndeosebi a tinerilor. Nicolae Iorga afirma: „Trebuie să ne gândim la Gheorghe Lazăr din Avrig" (...) şi „ucenicii" săi „pentru exemplul cel mare ce-l dau unei societăţi ca a noastră, în care cu mult cei mai mulţi aleargă după înaintare răpede, după cucerirea de cinste fără osteneală, după grămădirea de bani prin orice mijloace, începând, dacă se poate, cu cele mai uşoare, acest profesor fără arginţi, încălzindu-şi şcoala cu lemne de cerşit şi aceşti copii, aceşti tineri cari ştiau bine că de pe urma unei învăţături grele nu pot avea alt folos, deocamdată, decât batjocura trufaşă a celor ce urmau la greci, iar, pe urmă, o înălţare a sufletului, pe care puţini încă erau în stare să o înţeleagă. Asemenea vremuri trebuie reînnoite dacă voim să nu atârnăm în hotărârea viitorului, pe care ni-l visăm aşa de mare, decât de noi înşine"[21]. Se observă că deşi ne apropiem de sărbătorirea a 200 de ani de la deschiderea Şcolii de la Sf. Sava, problemele

societăţii româneşti şi ale şcolii, în special, au rămas aproape aceleaşi. În toate epocile însă, cu toate greutăţile specifice cu care se confruntă societatea la un moment dat, este recunoscut rolul educaţiei atât în evoluţia unui popor, cât şi a unui individ. Astfel, educaţia a fost o permanenţă a culturii româneşti în epoca modernă şi dacă poporul nostru îşi are astăzi locul său în cultura europeană şi universală, acest loc se datorează şi sufletului revărsat de generaţii şi generaţii de dascăli asupra celor încredinţaţi spre instruire, pentru ca seminţele învăţăturii să aibă seva din care să rodească.

În ceea ce priveşte învăţământul din Principate, acesta a suferit mutaţii deosebite după 1822[22], dar mai ales după Tratatul de la Adrianopol[23], care a dat un nou impuls de dezvoltare societăţii româneşti în ansamblul său, înlăturând împovărătorul monopol comercial otoman. Societatea românească, mai întâi la nivelul elitelor intelectuale, multe dintre acestea formate la universităţile europene, sub imboldul principiilor iluministe şi ale revoluţiei franceze, dar mai apoi şi în rândul oamenilor obişnuiţi, a început să valorizeze ştiinţa de carte, învăţământul în ansamblul său. Petrache Poenaru, unul dintre primii bursieri ai statului la studii în străinătate şi profesor la Şcoala de la Sf. Sava[24] declara: „Educaţia este prima mare nevoie a unui popor; ea este baza şi garanţia oricărei instituţii publice”[25]. Domnul unirii, Alexandru Ioan Cuza, este cel care va face din educaţie o normă a întregii societăţi, legiferând în 1864 fundamentala lege a instrucţiunii prin care introducea obligativitatea învăţământului primar. Până la generalizarea învăţământului, cel mai important progres realizat la nivelul învăţământului a fost „biruinţa pe care a avut-o limba română ca limbă de predare”[26], în raport cu limba greacă, dar şi cu limba franceză, pentru toate treptele de învăţătură, inclusiv pentru învăţământul superior, biruinţă dovedită prin înfiinţarrea Şcolilor de la Iaşi, în 1814 şi a celei de la Sf. Sava, în 1818, prin stăruinţa boierilor efori, printre care se găsea şi un argeşean – Iordache Golescu – dar mai ales prin dăruirea ardeleanului Gherghe Lazăr[27], identificat cu începutul învăţământului românesc superior. Şcoala de la Sfântul Sava a pregătit profesorii etapei următore, unul dintre foştii elevi ai acesteia fiind Nicolae Simonide. Merită amintită, în acest context de deşteptare a interesului societăţii pentru şcoală, reluarea activităţii şcolii de la Goleşti, de lângă Piteşti, subvenţionată de Dinicu Golescu, având-l ca profesor pe Aaron Florian[28]. Deşi a existat intenţia domnitorului Grigore al IV-lea Ghica (1822-1828), fost efor al şcolilor din Ţara Românească, de a întemeia şcoli „pe la toate oraşele”, desemnându-se câte un grămătic ca să înveţe carte românească”[29], din păcate, bazele unei şcoli începătoare, susţinute de stat vor fi puse în Piteşti abia după adoptarea Regulamentului Organic al Ţării Româneşti, la 5

PRIMARIA CO
REGIST
21-JU
SI ARCH
№ 20

MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL
INSTRUCȚIUNEI PUBLICE

DIVISIA Scólelorŭ

Anul 1886 Luna Iunie 20

februarie 1833[30]. În Piteşti, funcţionau două şcoli încă din secolul al XVIII-lea: una pe lângă Biserica domnească Sf. Gheorghe şi alta pe lângă Schitul Buliga. Aici se pregăteau copiştii de manuscrise laice şi religioase. Aceste şcoli s-au păstrat şi după 1821 până în ajunul aplicării Regulamentului Organic (1 iulie 1831 în Ţara Românească). Numărul ştiutorilor de carte era însă mic raportat la nevoile economice ale oraşului. O parte dintre locuitorii oraşului, aşa cum au dovedit-o cercetătorii care s-au aplecat asupra istoriei Piteştiului, îşi trimiteau copii să studieze în alte localităţi. Bineînţeles, studiul în alte oraşe era destul de costisitor şi, de aceea, doar cei mai avuţi şi-l permiteau pentru odraslele lor[31].

La baza organizării moderne a învăţământului românesc, într-o primă etapă, până la jumătatea secolului al XIX-lea, au stat prevederile Regulamentului Organic. „Dar dacă limba română s-a afirmat cu întâietate în timpul domniilor pământene, procesul de dezvoltare a învăţământului şi mai ales de modernizare s-a afirmat cu vigoare în perioada Regulamentului Organic", se precizează de către istoricul Dan Berindei[32], un exeget al epocii moderne. „Războaiele şi epidemiile au stânjenit iniţial această activitate dar, începând cu 1831, s-a asistat la o evidentă revigorare"[33]. Astfel, Eforia Şcoalelor, instituţia superioară care se ocupa de coordonarea învăţământului, a întocmit „Regulamentul şcoalelor publice din Prinţipatul Ţării Româneşti", adoptat de Adunarea Obştească în martie 1833. Această lege „a stat la baza organizării învăţământului din Ţara Românească în deceniile următoare"[34]. În preambulul acestui regulament se susţinea că „buna creştere este cea mai dintâi trebuinţă a unui neam" şi se sublinia că educarea copiilor „este un meşteşug foarte mare, întemeiat pe reguli şi deprinderi cu toate meşteşugurile"[35]. Regulamentul prevedea înfiinţarea unei şcoli începătoare cu o durată de trei ani în toate oraşele care erau reşedinţe de judeţ. De asemenea, s-a prevăzut organizarea instrucţiunii publice în patru cicluri, şcoli medii fiind prevăzute doar în capitalele celor două ţări. Un rol aparte era acordat istoriei şi cu precădere istoriei „rumâneşti". De asemenea, Regulamentul stabilea prioritatea pe care şcoala publică urma să o aibă în comparaţie cu şcoala privată, numai statul fiind în măsură să se ocupe în mod sistematic de formarea profesională şi pedagogică a corpului didactic"[36].

Un fenomen interesant, cu repercusiuni nu numai asupra dezvoltării învăţământului, dar asupra evoluţiei societăţii româneşti în ansamblul ei, a fost efectuarea studiilor în străinătate de către unii tineri români din Principate[37], fie pe cheltuiala părinţilor, fie ca bursieri ai statului. Conform studiilor întreprinse de istoricul Dan Berindei, se apreciază că „în preajma Revoluţiei de la 1848 se găseau numai la Paris, unde au înfiinţat şi *Societatea studenţilor români*, în jur de o sută de tineri"[38], printre care şi fraţii Ioan şi Dimitrie C. Brătianu[39]. Trecând la transpunerea în practică a prevederilor Regulamentului Organic al Ţării Româneşti referitor la învăţământ, la 26 noiembrie 1831, conducerea oraşului Piteşti anunţă în scris Eforia Şcoalelor că s-a găsit spaţiu pentru „şcoala naţională" ce urma să funcţioneze în chiliile schitului Buliga, unde şi mai înainte a fost aici „şcoală spre învăţătura copiilor de pomană"[40]. Decizia de înfiinţare a Şcolii începătoare sau naţionale s-a adoptat la Piteşti în martie 1832. Prima şcoală publică românească trebuia să funcţioneze într-un local al Episcopiei Argeşului, aflat pe Uliţa boierească (actualul bulevard I.C. Brătianu, n.n.). Şcoala a fost dotată cu mobilierul confecţionat prin contribuţia orăşenilor şi cu mobilierul adus de la şcoala din Goleşti, care nu mai funcţiona. Deschiderea festivă s-a făcut duminică 5 februarie 1833 de către profesorul Nicolae Simonide[41], câmpulungean de origine, care fusese elev al lui Gheorghe Lazăr la Şcoala Sf. Sava din Bucureşti. Numărul elevilor acestei şcoli a crescut continuu, ceea ce atestă deschiderea către binefacerile învăţăturii din partea locuitorilor Piteştiului, receptivitatea faţă de foloasele ştiinţei de carte. Astfel, la 5 februarie 1833 erau 50 de elevi, la 4 octombrie 1833 numărul se triplase, ajungând la 170[42]. Această şcoală naţională va deveni o pepinieră pentru pregătirea învăţătorilor de la sate. De aceea, între 1837-1841 se construieşte un local propriu pentru această şcoală care a funcţionat până în 1908. Până în 1846, Şcoala publică din Piteşti, căreia i se spunea şi „Şcoala normală", a funcţionat cu un singur profesor pentru toate cele trei clase. Din 1846, a funcţionat cu două posturi până la 1 noiembrie 1848, când, din dispoziţia Eforiei Şcoalelor, a fost închisă, pentru a fi pedepsiţi astfel profesorii care participaseră la revoluţia din 1848[43]. Începând cu 1838, în Piteşti funcţionează şi o serie de şcoli particulare, întreţinute de biserici, altele funcţionând în diferite case, fiind susţinute de comunităţile etnice şi religioase care existau în Piteşti. Şcolile erau fie de băieţi, fie de fete, cu plată. Şcoala publică (primară) din Piteşti nu s-a mai deschis după 1 noiembrie 1848. În 1851, mai mulţi locuitori din oraş au cerut domnitorului redeschiderea şcolii „ce din pricina evenimentelor revoluţionare stă închisă, cu mare pagubă a tinerimii"[44]. Stăruinţele locuitorilor

oraşului Piteşti nu au fost zadarnice şi la 23 octombrie 1851 şcoala şi-a reluat activitatea cu un număr de 202 elevi în 3 clase, urmând ca din anul 1852 să aibă clasa a IV-a, precum şi cel de-al treilea post. Cel de-al patrulea post se va înfiinţa între anii 1864-1865[45].

Secolul al XIX-lea îşi păstrează prejudecăţile referitoare la instrucţia şcolară a fetelor, prejudecăţi care înving în lupta cu ideile noi referitoare la egalitatea celor două sexe la învăţătură. Astfel, în octombrie 1851, când s-a redeschis şcoala primară de băieţi, s-au înscris şi 32 de fete. Eforia Şcoalelor, însă, prin Ordinul 381 din 27 februarie 1852, a cerut directorului şcolii să nu mai primească fete şi „pe cele existente să le depărteze”. Argumentele pentru o asemenea decizie au fost: „... este împotriva bunei rânduieli ca sexul femeiesc ... să fie împreună cu partea bărbătească”[46]. Totuşi, peste câţiva ani, la 15 septembrie 1860 s-a deschis şi prima şcoală primară de fete din Piteşti, cu un număr de 55 de eleve, împărţite în clasele I şi a II-a. Înfiinţată de către Aşezămintele Brâncoveneşti, Şcoala primară de fete a funcţionat până în anul 1864 în case închiriate, pentru ca apoi din noiembrie 1864 să se mute în încăperile schitului Buliga, în centrul oraşului, în locurile pe care se află astăzi parcul „1907” şi „Muzeul Judeţean Argeş”[47].

Note:

[1]Dan Berindei, *Dezvoltarea culturală în perioada 1821-1848*, în *Istoria românilor*, vol. VII, Tom I, Constituirea României moderne (1821-1878), Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003, p. 329.

[2]Idem, *Cultura naţională română modernă*, Editura Eminescu, 1986, p. 38.

[3]*Ibidem.*

[4]Nicolae Simonide (1804-1886) a inaugurat cursurile Şcolii naţionale din Piteşti la 5 februarie 1833 cu 50 de şcolari, şcoala numindu-se şi „Şcoală domnească”, apud Dinu M. Ion, *Figuri de dascăli argeşeni,* Complexul muzeal Goleşti, 1991, pp .9-11.

[5]Gheorghe Lazăr s-a născut la Avrig în 1782, într-o familia ţărănească şi s-a stins tot în satul natal, în 1823, suferind de aceeaşi boală care-l secerase timpuriu şi pe Nicolae Bălcescu, tuberculoza. A studiat la Cluj şi Viena, înrolându-se în armată în 1809, în răstimpul războiului cu Napoleon. Şi-a luat doctoratul în teologie la Viena şi a fost numit arhidiacon al Mitropoliei ortodoxe din Sibiu. Din cauza eşecului alegerii în scaunul episcopal şi al conflictului cu episcopal Vasile Moga, va părăsi Sibiul şi va veni la Braşov ca preceptor al copiilor familiei boiereşti muntene Bărcănescu. Acest boier, înrudit cu unul din efori, C. Bălăceanu, îl va ajuta să ajungă la Bucureşti în 1816. În 1818, datorită competenţelor sale intelectuale, va fi propus să conducă nou înfiinţata Şcoală românească de la Sf. Sava, apud Nicolae Isar, *Sub semnul “Luminilor”-Figuri din epoca de la 1821,* Colecţia de Studii şi eseuri, Paideia, Bucureşti, 2006, p.81.

[6]Eforia Şcolilor era istituţia centrală de conducere a învăţământului, rolul său fiind asemănător cu cel al unui minister din epoca noastră.

[7]Constantin Bălăceanu provine dintr-o mare şi veche familie boierească, iubitoare de cultură, fiind singurul căruia Gheorghe Lazăr i se adresa cu apelativul “Măria-Ta”.

[8]Iordache (Gheorghe) Golescu este frate cu Constantin (Dinicu) Golescu, tatăl celor patru fraţi Goleşti care se vor afirma în timpul revoluţiei paşoptiste. Fratele său, Dinicu Golescu este cel care înfiinţează în 1826 la Goleşti prima şcoală sătească, deschisă tuturor iubitorilor de carte, fără deosebire de rang social. Acelaşi Dinicu Golescu, după călătoria întreprinsă în ţări din Apusul Europei, lasă posterităţii primul memorial de călătorie din cultura noastră: “Însemnare a călătoriei mele”, în care îşi exprimă uimirea în faţa ştiinţei de carte de care dau dovadă ţăranii din unele state apusene, precum Elveţia, ţărani care citeau gazete la începutul secolului al XIX-lea!

[9]Grigore Ghica va deveni domn în 1822-1828 şi îşi va propune înfiinţarea a 2.000 de şcoli săteşti în limba română. Va reuşi să înfiinţeze doar 217.

[10]C. Bălăceanu l-a pus pe Gheorghe Lazăr să-i măsoare moşia sa, măsurată deja de un inginer neamţ.

[11]Gheorghe Lazăr, “Înştiinţare”, apud Nicolae Isar, *Sub semnul “Luminilo”*..., p.83.

[12]Nicolae Isar, *Cultură naţională şi spirit european. De la Şcoala lui Gh. Lazăr la Universitatea din Bucureşti (1818-1864*), Editura Universităţii din Bucureşti, 2004, p. 15-16.

[13]*Ibidem,* p. 15.

[14]*Ibidem,* p. 88.

[15]*Ibidem.*

[16]Idem, *Sub semnul „Luminilor”. Figuri din epoca de la 1821*, Editura Paideia, Bucureşti, 2006, p. 81-95.

[17]Idem, *Cultură naţională* ..., p. 15.

[18]Ion Heliade Rădulescu a condus Şcoala de la Sf. Sava între 1822-1825.

[19]Eufrosin Poteca (1786-1856) a fost profesor de filosofie la Sf. Sava, continuator al operei lui Gh. Lazăr, fiind considerat „un Socrate al românilor”, apud Nicolae Isar, *Cultură naţională...*,p.256.

[20]Petrache Poenaru (1799-1875) a fost unul din primii bursieri ai statului în străinătate, director al Şcolii de la Sf. Sava (1832-1848).

[21]Nicolae Isar, *Cultură naţională...*, p. 257.

[22]În 1822 au fost restabilite domniile pământene prin domnia lui Ioniţă Sandu Sturdza în Moldova şi Grigorie Dimitrie Ghica în Ţara Românească.

[23]Tratatul de la Adrianopol s-a încheiat la 2/14 septembrie 1829 punând capăt războiului ruso-turc din anii 1828-1829. A prevăzut încorporarea unor teritorii în Imperiul rus (ţărmul caucazian al Mării Negre, precum şi gurile Dunării, până la vărsarea Prutului, cu braţul Sf.

Gheorghe), dar a adus schimbări importante şi în organizarea Principatelor prin *Actul osăbit pentru prinţipaturile Moldova şi Ţara Românească,* apud Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor...,*p.79.

[24]Şcoala de la Sf. Sava a fost întemeiată în 1818 ca prima instituţie de învăţământ superior în limba română.

[25]Apud Dan Berindei, *Dezvoltarea culturală în perioada 1821-1848*, în *Istoria românilor*, vol. VII,Tom I, Constituirea României moderne (1821-1878), p. 329.

[26]*Ibidem.*

[27]Despre Gheorghe Lazăr (1782-1823), primul director al Şcolii de la Sf. Sava, marele nostru istoric Nicolae Iorga scria: „în Lazăr s-au prins, chemate de credinţa îndărătnică a sufletului său curat, rodul muncii trecutului, cerinţele unui timp nou faţă de omenirea întreagă, nevoile adânci ale societăţii româneşti de dincoace de Carpaţi şi speranţele unui neam întreg de a putea începe şi el o viaţă nouă", apud Nicolae Isar, *Mari români în viziunea lui Nicolae Iorga*, Editura Ars Docendi, Bucureşti, 2009, p. 24.

[28]La Goleşti se predau greaca, latina, germana şi italiana, dar şi gramatica, retorica, istoria naturală şi mitologia. Şcoala era „slobodă obştească", la ea fiind primiţi gratuit „fiii nobleţei", dar şi cei „ai norodului şi măcar şi robi, pământeni sau străini", apud Dan Berindei, *Dezvoltarea culturală...* p. 330.

[29]Dan Berindei, *Dezvoltarea culturală...*, p. 330.

[30]Ion M. Dinu, *Figuri de dascăli...*,p. 10.

[31]În monografia oraşului Piteşti, Petre Popa aminteşte numele unui negustor, Grigore Drugănesc,u care, împreună cu alţi negustori din Piteşti, „îşi trimiteau fiicele la mănăstirea din Sibiu pentru învăţătură, plătind 1.000 de groşi anual de persoană, plus 8 funţi de cafea şi 8 funţi de zahăr" (1 funt = 0,5 kg.).

[32]Petre Popa, *op. cit.,* p. 331.

[33]*Ibidem.*

[34]Nicolae Isar, *Cultură naţională...,* p. 64.

[35]*Ibidem.*

[36]*Ibidem.*

[37]În Evul Mediu exista o adevărată tradiţie a studiilor în străinătate a fiilor de boieri şi a celor de domni. Astfel, Mircea cel Bătrân şi-a trimis fiul, pe Mihail, să studieze la Bizanţ; fiul domnitorului Petru Şhiopul a studiat la Innsbruck etc. În general, se constată predilecţia boierilor moldoveni pentru studiile din Polonia, iar a celor din Ţara Românească pentru alte centre culturale, precum Adrianopol, Constantinopol, Padova. Din păcate,această tradiţie a fost întreruptă în perioada fanariotă, pentru a fi reluată după deschiderea Şcolii de la Sf. Sava din 1818, când se inaugurează seria de bursieri ai statului în străinătate, apud Dan Berindei, *Cultura naţională...,* p.38. Din păcate, foarte puţini tineri finalizau studiile obţinând o diplomă. O asemenea diplomă nu a fost obţinută de fraţii Dumitru şi Ion C. Brătianu şi nici de către Mihail Kogălniceanu, scopul studiilor fiind acela de a dobândi cunoştinţe cât mai generale pentru a putea fi folosite într-o ţară în care erau atâtea de înfăptuit.

[38]Dan Berindei, *Cultura naţională...,* p. 332.

[39]Fraţii Dumitru şi Ioan C. Brătianu, aflaţi la studii în capitala Franţei, au fost primiţi în toamna lui 1846 în loja francmasonică „La Rose du Parfait Silence", după ce, alături de alţi tineri, făcuseră parte din loja „L´Athénée des Etrangers". Fraţii Brătianu au fost promovaţi *companioni* în februarie 1847 şi *maeştri* în iulie 1847. Evenimentele din 1848 vor determina dispariţia românilor din actele loji, deoarece ei se vor întoarce în Ţara Românească, unii, precum fraţii Brătianu, devenind conducători ai revoluţiei. „În acest caz, activitatea francmasonică a oferit tinerilor patrioţi români posibilitatea de a-şi consolida legăturile cu francezii şi mai ales cu unii oameni de litere, amici ai ţării lor. Apartenenţa la francmasonerie le-a uşurat pătrunderea în noi cercuri politice. Din această cauză, apartenenţa românilor în lojile pariziene nu trebuie neglijată de istorie", apud Dan Berindei, *Românii şi Europa. Istorie, societate, cultură*, vol. I, Secolele XVIII-XIX, Editura Museion, Bucureşti, 1991, p. 75.

[40]Petre Popa, *op. cit.*, passim.

[41]Nicolae Simonide (1804-1886), pe numele său adevărat Nicolae Simion Ciolan, s-a născut la Câmpulung-Muscel, într-o familie de cărturari. Rămas orfan de tată, de educaţia lui s-a îngrijit unchiul său, arhiereul Naum. După ce a învăţat ceva carte în oraşul său natal, Nicolae Simonide va fi strămutat de către unchiul său la Bucureşti, la o prestigioasă şcoală grecească, unde l-a avut coleg şi pe Ion Heliade Rădulescu. Împreună cu acesta, Nicolae Simonide va fugi de la Şcoala grecească, dorind cu ardoare să înveţe carte în limba română, refugiindu-se la Şcoala de la Sf. Sava, abia înfiinţată de cărturarul ardelean Gheorghe Lazăr în 1818. După plecarea din Bucureşti a lui Gheorghe Lazăr şi închiderea Şcolii de la Sf. Sava datorită evenimentelor revoluţionare din 1821, Simonide şi-a completat studiile la institutul grecesc. Ştia să vorbească elina, latina, franceza. Nicolae Simonide, înainte de a veni la Piteşti, a întemeiat prima şcoală românească din Giurgiu, întâi particulară, apoi de stat. În 1833, Nicolae Simonide s-a căsătorit cu o urmaşă a Baloteştilor din Topolog, înrudindu-se astfel cu Constantin (Dincă) Brătianu, care îi va încredinţa educaţia fiului său Ion C. Brătianu. Omul politic liberal îi va rămâne recunoscător primului său dascăl, recunoscând într-un discurs din Camera Deputaţilor: „Simonide ne-a făcut români" şi propunând acordarea unei rente viagere de 2.000 de galbeni. Nicolae Simonide se stinge din viaţă la 82 de ani, în 1886, fiind înmormântat la mănăstirea Cernica, de lângă Bucureşti, făcându-i-se funeralii naţionale de către fostul său elev, acum prim ministru, Ion C. Brătianu, apud Dinu M. Ion, *Figuri de dascăli argeşeni*, Complexul Muzeal Goleşti, 1991, p. 9-11.

[42]Dinu M. Ion, *Figuri de dascăli argeşeni*, p. 10.

[43]*Ibidem.*

[44]*Ibidem.*

[45]*Ibidem.*

[46]*Ibidem.*

[47]*Ibidem.*

Biserica domnească din Pitești, 140 de ani de la o tristă mutilare

muzeograf Octavian DĂRMĂNESCU

Abstract: *Pitești is an old Romanian town, being known for more than six centuries. It developed slowly as a center for commerce and for two centuries it played an important part in the country politics, as some of the Wallachian rulers stayed here from time to time. As a testimony to the towns importance, in the 17th Century the "Sf. Gheorghe" Church was constructed. Several articles were wrote to illustrate its history and the events surrounding the rule of Constantin Șerban. In the present one, historical documents are presented and analyzed in order to establish the architectural disaster happened to the church 140 years ago.*

Keywords: *Pitești, "Sf. Gheorghe" Church , medieval renaisance, conservation and restoration of cultural heritage*

Puţini dintre piteşteni îşi mai amintesc că până în 1963-1968 – perioada în care biserica domnească din Piteşti cu hramul Sf. Gheorghe a fost închisă şi restaurată integral de către marele arhitect restaurator Ştefan Balş, un fel de al doilea ctitor – biserica ultracentrală a Piteştiului arăta altfel, tencuită în alb și cu o clopotniță mare la intrare. Anul acesta, pe lângă cei 360 de ani de la jubileul sfințirii, potrivit pisaniei, de către domnitorul Constantin Șerban și de către pioasa lui soție, Doamna Bălașa,

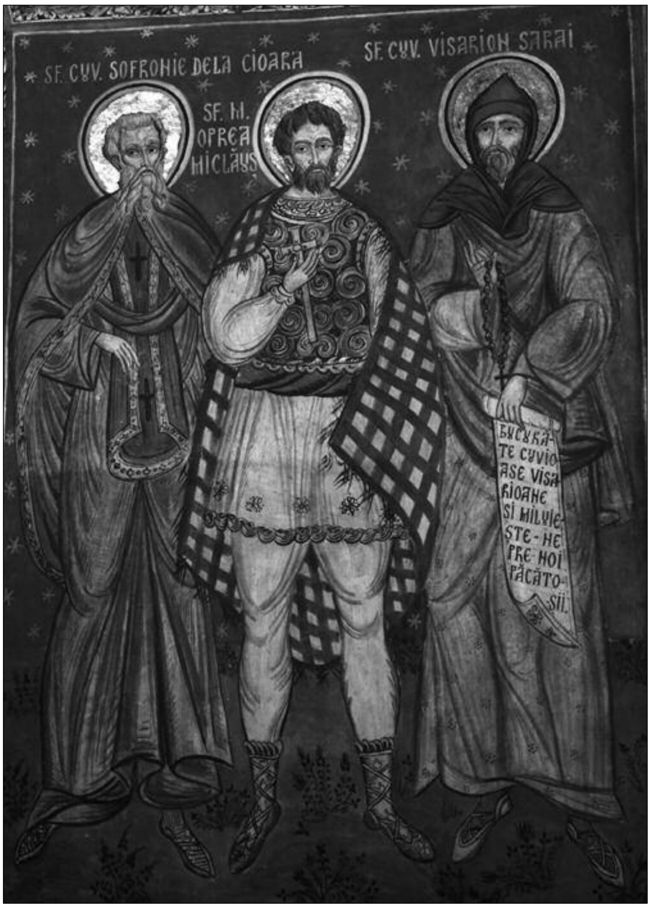
acest istoric lăcaş comemorează şi trista mutilare din 1875-1876. Menționăm, încă o dată, că așa cum se prezintă azi, restaurată și redată prezumtiv primei ei înfățișări, biserica Sf. Gheorghe este opera lui Ştefan Balş, un redutabil profesionist şi vizionar înapoi în timp, spre origini, dovadă zecile de monumente pe care le-a redat istoriei lor adevărate din Oltenia, trecând prin Bucureşti, până în Nordul Moldovei. De altfel, epoca imediată Micii Uniri şi foarte mult mai apoi, decenii întregi, este dominată, din păcate, de flagelul snob al reînnoirii cu orice preț a monumentelor, dovada febrilă a unei proaste înțelegeri a trecutului prin interesele urgente ale noului, reprezentat atunci de ideea de națiune și de afirmare a ei cât mai zgomotos. Numai nordul Moldovei, influențat – măcar geografic, prin Bucovina austriacă – de principiile clare și exigente ale eticii de restaurare germane, a scăpat de la acest imens genocid cultural, incomensurabil şi, din păcate, ireversibil. Să amintim că în Târgovişte biserica mare domnească a fost pur și simplu demolată și că cea de azi de la Curtea de Argeş a lui Neagoe Basarab este, în mare parte, viziunea unui arhitect francez, adulat astăzi de populaţie din simpla lipsă a gustului estetic. La Pitești, această manie distructivă a atacat din plin biserica domnească de aici. În 1865, din chitanțele păstrate, se observă o activitate crescândă de achiziționare de materiale de construcție[1], rutină din care deducem că biserica se află în proces de „reparație", termen din arhive, citește demolare arbitrară, din moment ce epitropul menționat mai sus, în spiritul dezinhibat și snob al vremii, își permite cucernic, după datorie, să mărească ferestrele de la turla mare și să toarne din nou cinci candele vechi și o cădelniță[2]. Programul de reconstrucție care va tot dura un deceniu se explică prin faptul că în buget intră, în sfârșit, chiria prăvăliilor închiriate cu zece ani în urmă (contra reclădire), care încep să fie eliberate prin încheierea contractului.

Patima epitropului Petrescu – care, de altfel, se mângâia cinstit că a servit cu multa abnegaţie biserica Sf. Gheorghe, ceea ce dorea, dacă se poate, şi viitorilor epitropi – era, probabil, lărgirea bisericii domneşti şi, de ce nu, o clopotniţă, ca biserica Sf. Nicolae, vecină (demolată de comunişti în 1962). Condiţiile se întruneau perfect: fostul paroh, Gheorghe Coculescu, protopop de Piteşti, murise (în 1865 era deja evocat ca răposat) – nu că ar fi fost neapărat împotriva unei intervenţii majore asupra bisericii –, bisericile de oraş îşi reformau curţile datorită legii de desfiinţare a cimitirelor din interiorul lor (Sf. Vineri, de exemplu, îşi despărţea cu un zid curtea de cimitir) şi, pentru câteva luni (probabil tot anul) din 1868, redevenise catedrală a oraşului Piteşti. Cert este că schimbarea la faţă se dorea încă din 1868 şi de către Nicolae Coculescu, primar al Piteştiului de mai multe ori, fost epitrop şi consilier la Sf. Gheorghe. El propune demolarea zidului din interior, repictarea şi înlocuirea catapetesmei de zid, grosieră, cu una de lemn poleit, înlocuirea jeţului domnesc cu unul nou şi lărgirea curţii, prin demolarea „împrejmuirii", pentru ca la festivităţi să aibă loc oştirea[3].

În lumina contextului redobândirii efemere a calităţii de catedrală în 1868 – credem că atributul de "domnească", discret la Piteşti, este cu mult superior celui de "catedrală", un măr otrăvit care a costat-o puternica depreciere estetică şi, mai apoi, devenită total neinteresantă arhitectonic, chiar demolarea sub regimul comunist! – , putem, la o distanţă temporală destul de mare, să intuim mai clar resortul real al mutilării arhitectonice a bisericii domneşti din Piteşti din 1875-1876: este vorba de o cursă oarbă, subiectivă în fond şi frustrantă, cu biserica Mavrodolu, catedrală a Piteştiului din 1832, care şi ea se lupta pentru acelaşi lucru, şi anume statutul de catedrală, adică biserica oficială a oraşului, unde oficialităţile se prezintă la Te-Deum-uri şi la sărbătorile oficiale, beneficiind de sprijinul, probabil minor, al primăriei.

Din arhivă, plus pisania din 1869, se desprinde un eveniment important în 1869: o resfinţire[4]. Timpul trece, epitropia se împrumută în 1871 de la mahalagii pentru reparaţia ostinată[5] – citeşte demolarea – a lui Petrescu şi a lui Nicolae Coculescu. Bunul creştin Dimitrache Petrescu,"hagi", adică închinător la Locurile Sfinte – care are, peste timp, avantajul, devenit ghinion pentru biserică, de a implementa ideea rezidirii bisericii domneşti din Piteşti – repauzează între 1871-1872, cu impresia recurentă, peste veac, a caracterelor bigote, dublate chiar şi astăzi de o lipsă tragică a unui simţ istoric şi estetic, vezi sutele de biserici ortodoxe up-gradate cu

termopane şi repictate în ulei peste fresca originală. Aşadar, venerabilul străbun care, oricum, nu ne va înţelege – şi nici noi pe el –, nu reuşeşte să îşi vadă visul cu ochii. Faima genocidului nu avea să îi revină lui – probabil mila divină, imponderabilă – , ci următorilor epitropi, plus parohul[6]. Atenţie, dintr-o copie nedatată, aflăm că într-o şedinţă a Consiliului Lucrărilor Publice din capitală proiectul de demolare este respins pe motivul contrastului ne-estetic al turnului-clopotiţă din faţă[7], cu efect direct o a doua licitaţie, în 1 septembrie[8]. Aşadar, în sfârşit, cineva se sesizează. De-abia la a treia licitaţie, din 7 mai 1875[9], lucrurile vor începe „să meargă", antrepriza fiind câştigată de Niţă Simonid şi Dimitrie Nicolae contra unei sume de 31000 lei[10]. Lucrul efectiv începe la 9 iunie 1875 sub supravegherea a trei epitropi: protopopul Nicolae Constantinescu, Andrei Ştefănescu şi Dumitru Constantin[11] şi, zilnic, a arhitectului oraşului Piteşti[12], Johan Archeder[13]. Aceştia, de fapt, sunt responsabilii direcţi ai condamnării monumentului. Mai întâi se dărâmă turlele mici de deasupra pronaosului, cărămida fiind vândută la licitaţie negustorilor din oraş la zidirea de prăvălii[14]. Apoi se dărâmă un zid, nespecificat, foarte probabil cel din interior, dintre naos şi pronaos, cărămida vânzându-se lui Theodor Steriade[15]. Deja în toamnă antreprenorii au terminat şi cer o plată în plus pentru că au lucrat peste deviz[16], solicitare fără succes deocamdată[17]. Meşterii nu se lasă şi se plâng primăriei ce au făcut în plus şi că nu au primit plată, diferend minor azi, din care aflăm, însă, că tencuiala exterioară a bisericii domneşti din Piteşti s-a făcut în 1875[18]. Printr-o derivare norocoasă, este menţionată pentru prima dată noua clopotniţă[19], făcută tot în 1875 (a doua menţiune este în 1876, când epitropia le dăruieşte meşterilor, după lucrare, stofă pentru pantaloni[20]) – acceptată acum de Consiliul Lucrărilor Publice!, care în 1874, după cum am văzut, o refuza pe motiv estetic. Relativ la subiect, dintr-o relatare recentă a pr. conf. dr. Ion Bica de la biserica Sf. Treime din Piteşti aflăm că, potrivit unui document din arhiva internă a acelei biserici, epitropia de aici dorea să înalţe şi ea un turn asemănător – folosit, însă, şi pe post de foişor de foc –, dar biserica Sf. Gheorghe i-o luase înainte[21].

"Cu mila lui Dumnezeu", ca să urmăm o retorică veche, biserica domnească de azi din centrul Piteştiului – singurul monument medieval şi, de fapt, singura atracţie turistică după alt *genocid*, la fel de mare, demolarea Piteştiului medieval sub comunişti – este restaurată corect istoric şi integrată în toate compendiile de arhitectură veche românească prin primatul etajării pridvorului, soluţie nouă, atribut domnesc. Inestetice demolările şi adăugirile din 1876, an cu sfinţire a kitch-ului, de Sf. Filofteea[22], se menţin aproape un secol în inima Piteştiului. O nouă biserică, albă şi înaltă, se înalţă în tot acest timp în mijlocul Piteştilor...

Note:

[1]*Arhiva bisericii domneşti din Piteşti,* Dosarul 7, foaia 30 (epitropul împrumută bani de la un negustor şi cumpără 4 prăjini de brad de câte 5 stânjeni de lungi), foaia 31 (31 de căpriori de la Stan Badea din Jupâneşti), foaia 32 (37 tălpi de stejar), foaia 35 (materiale pentru „tencuiala ferestrelor"), foile 40 şi 61 (4 „tacâmuri" de ferestre, 9 piroane, 18 perechi de cârlige, etc.), foaia 99 (patru stâlpi din piatră de Albeşti de diferite „palme domneşti", anul 1866), foaia 100 („opt stâlpi de piatră albă pentru ferestrele biserici, patru pietre de câte un stânjen domnesc şi patru de cinci palme domneşti lăţimea lor şi un lat de palmă grosimea lor", anul 1865), foaia 104 (peste 25 oca de fier englezesc în mai, 1866), foaia 106 (zece duşumele groase), foaia 107 (multe materiale de construcţie metalice în martie 1866 de la negustorul Nichifor Ivanovici).

[2]*Ibidem*, foaia 85.

[3]*Serviciul Judeţean Argeş al Arhivelor Naţionale, fond Primăria Piteşti*, Dosarul 7 (24)/1862, foaia 112.

[4]*Arhiva...*, Dosarul 7, foile 251 şi 295.

[5]*Ibidem*, foaia 346.

[6]Iată ce menţiona cel din 1906: „reparată radical la anul 1876 prin stăruinţa protopopului N. Constantinescu, Andrei Ştefănescu şi Dumitru Constantin", *Idem*, Dosarul 47 bis, foaia 53.

[7]*Idem*, Dosarul 93 (anul 1874) ,foaia 31.

[8]*Ibidem*, foaia 38.

[9]*Monitorul Oficial al României*, nr. 81, 10 (22) aprilie 1875, nr. 672, p. 2000.

[10]*Arhiva...*, Dosarul 90, foaia 16.

[11]*Ibidem*, foaia 18.

[12]*Ibidem* foaia 21.

[13]*Idem*, Dosarul 91, foaia 7.

[14]*Idem*, Dosarul 90, foaia 22.

[15]*Ibidem*, foaia 34.

[16]*Ibidem*, foaia 57.

[17]*Idem*, Dosarul 91, foaia 7. Îşi vor primi restul de plată reproşat de-abia în toamna lui 1877, vezi *Idem*, Dosarul 86, foaia 1.

[18]*Idem*, Dosarul 88, foaia 3.

[19]*Ibidem*.

[20]*Idem*, Dosarul 89, foaia 2.

[21]În 1841, parohul Gh. Coculescu roagă primăria să-şi mute tulumba de pe terenul bisericii, deoarece acolo epitropia doreşte să construiască o prăvălie, vezi *Idem*, "Dosar coprinzând documente vechi ale Biserici Sf. Gheorghe", doc. 53. Foarte probabil primăria nu se conformează, turnul cel nou din 1876 fiind şi un răspuns pragmatic la nevoile pompierilor care, acum, nu mai deranjau, ocrotind în primul rând locaşul care îi găzduia.

[22]*Idem*, Dosar 89, foaia 4. Sfinţire fără episcopul Ghenadie Petrescu, aflat la Bucureşti, ci doar cu protopopul Ioan Căprescu.

Motorsportul argeșean se conjugă la... trecut (XI)

ing. NICOLAE COSMESCU

***Abstract**: Presented for several numbers in this review, the memories about the great Romanian car race drivers, about the greatest races in Romania are meant to illustrate more and more of the Argeș County and the national car race history. Although racing seems like an individual sport, the reality is far different. No great car race driver would have succeeded at becoming a legend of this sport without the help of those in his team. These articles present all their stories. In this one, we will tell that of Dacia.*

***Keywords**: car races, Dacia, speed race, internal disputes*

Nimic nu mai e ca înainte. Acel personaj care deţinea calitatea de şef al competiţiilor era nimeni altul decât Ovidiu Scobai. Care, însă, nu lua de unul singur deciziile, ci cu ajutorul foştilor colegi de la CCSITA, Andrei Bellu, Nicu Grigoraş şi Constantin Zărnescu. Primii doi dintre cei citaţi, ingineri de meserie, fiind excelenţi preparatori de maşini pentru competiţii. Dar nu doar aspectul tehnic îi preocupa, ci şi cel uman, căutând să aducă în echipă piloţii cei mai valoroşi. Deşi aveau în componenţă echipajul cel mai titrat, şi *en vogue,* din acea vreme, Iancovici-Vezeanu, conducerea competiţiilor a luat o măsură bizară. I-a pus pe campionii *en titre* să meargă cu o maşină de Grupa 1, apropiată ca performanţe de produsul serie, iar cuplul Olteanu-Scobai, pe un automobil de Grupa 5, cel mai puternic din campionat?! Cel cu care se putea obţine titlul de campion absolut. Ceea ce avea să se întâmple doi ani consecutiv! După care, faimosul cuplu bucureştean a fost destrămat definitiv. Iancovici, cât a mai concurat, nu a mai participat decât la întrecerile de viteză. Iar când "polii puterii" au vrut ca titlul la circuit să nu-i mai revină bucureşteanului, în întrecere cu unul dintre piloţii piteşteni, s-au "organizat" şi în întrecerea din capitala Argeşului au obţinut ceea ce şi-au dorit! Asta nu înseamnă că noul campion nu ar fi fost un merituos. Timpul a dovedit că acesta a devenit unul dintre primii trei vitezişti români din toate timpurile recente.

Pe lângă numele noi de piloţi atrase din ţară, echipa a mai beneficiat de un sprijin însemnat din partea noului director general al Centralei Industriale de Autorturisme, ing. Simion Săpunaru. Om cu viziuni largi, acesta a insuflat un nou spirit celor de la competiţii. În plus, a "adus" de la Braşov, doi piloţi de un imens talent: Ludovic Balint şi Gheorghe Urdea. Aşa s-a ajuns la constituirea a celei de-a doua mari echipe a celor de la Colibaşi, în fapt cea mai mare din întreaga sa istorie. Şi aceasta datorită valorii componenţilor, nu al numărului de maşini. Care era limitat la cinci. În fapt, din cele cinci, trei erau cele care luptau pentru victorii şi titluri la individual, şi aveau următoarea componenţă, intrată în istoria automobilismului autohton: Balint-Zărnescu, Vasile-Scobai şi Urdea-Banca. Al patrulea automobil avea rol de a puncta pentru echipă, iar ultimul era unul de "protocol". O maşină ce era încredinţată câte unui pilot aflat la începutul carierei, dar ale cărui rude, prin funcţiile centrale pe care le ocupau, îi puteau ajuta pe cei de la competiţii în acel deceniu nouă de mari restricţii.

Aşadar, titlurile de campion absolut se jucau între cei trei componenţi citaţi mai înainte, care în anii '80 nu l-au scăpat decât o singură dată! Atunci, în 1985, ar fi fost o adevărată blasfemie să crezi că s-ar putea întâmpla aşa ceva. Înaintea ultimei întreceri, Vasile şi Scobai erau mai mult decât virtuali campioni absoluţi. O reeditare a anului precedent. Condiţia ca aceasta să devină realitate era una extrem de facilă: să se claseze în puncte. Spune Scobai: "ne ajungea şi locul 32". Pentru cei care nu sunt familiarizaţi cu "manierele" epocii, le amintim că federaţia de atunci instituise un sistem de punctaj extrem de permisiv, conform căruia primeau puncte nu mai puţin de 70 de echipaje. De multe ori nici nu erau atâtea la sosire. Aşadar, erau puncte pentru toată lumea. Doar să nu abandoneze. Cursa de final era una scurtă şi relativ uşoară. Nu avea decât 200 km, disputaţi între Cîmpulung Muscel şi Curtea de Argeş. Cum s-ar spune, pentru uzină era o întrecere de casă. Titlul îl aveau "în buzunar". Nu trebuia decât îndeplinită formalitatea prezentării la start. Şi la sosire, desigur! După un sezon fast în afară, cu super-rezultate, o uşoară infatuare şi ceva mai multă suficienţă pusese stăpânire pe cei doi favoriţi. În această atmosferă de beatitudine începe cursa. Care nu pare a le pune probleme. Vasile, bine ghidat de Scobai, câştigă prima probă. Un pas spre titlu fusese făcut. Dar acest succes avea să fie şi ultimul. Imediat după ce au terminat speciala, echipajul campion *en*

titre constată că temperatura apei creşte ameninţător. Se pierdea lichid de răcire! Opresc maşina şi completează cu ce aveau la bord, în speranţa că vor depăşi momentul. Dar nu va fi aşa. Porul din chiulasă îşi continuă opera distructivă. Le ruinează cursa. După ce trec de punctul de control orar, cei doi pompează iar apă în sistemul de răcire. Nu mult mai târziu, după nici trei probe disputate, fumul tot mai consistent scos pe eşapament îi convinge că nu mai au viitor în acel raliu. Abandonează!! Şi totodată îşi iau adio de la un nou titlu absolut. Singura consolare le rămâne victoria finală în grupa C. Titlul la acestă grupă. Favorizat de abandonul lui Balint, câteva probe mai târziu. Aşa că, în acel an pierderea titlului major de către cei de la uzină se întâmplă, deşi părea incredibilă. Neverosimilul se transformase în coşmar. Acest KO tehnic are şi o explicaţie. La fel de ciudată şi ea. Scobai spune că la precedentul raliu li s-a părut că motorul e cam "dezumflat". Cum până la întrecerea finală era o pauză destul de lungă, acesta era decis să pună să i se monteze o chiulasă nouă. Din prudenţă, strict de serie! Între timp, Ştefan Vasile i-a vizitat şi a vorbit cu Grigoraş să-i dea o chiulasă bună, preparată de acesta. Ceea ce s-a şi întâmplat. Încât Ovidiu, la oferta "asta e piesa promisă lui Fănel", s-a executat şi a pus să fie montată. O confirmare, spune tot el, că pentru ce a tratat superficial a plătit un preţ mult prea scump.

Capcanele clasamentelor. Ei bine, în acela an nefast, al pierderii titlului intern, cei doi protagonişti obţinuseră, în primăvară, un succes răsunător, unic până atunci pentru automobilismul românesc: locul întâi la clasa lor într-unul dintre cele mai solicitante raliuri din campionatul mondial, cel al Portugaliei! Iar în urma lor se clasaseră celelalte două maşini ale uzinei. Altfel spus, un succes deplin. Ceea ce era perfect adevărat. Ce nu se ştia, datorită precarităţii mijloacelor de informare din acea vreme de la noi, este faptul că la clasa lor nu au fost înscrise decât... trei autoturisme! Repet, aspectul nediminuând cu nimic performanţa. Un alt succes în premieră a fost şi victoria din 1987 a cuplului Balint-Zărnescu în etapa desfăşurată la Sibiu, intitulată "Raliul Dunării-Dacia". Competiţie internaţională ce conta ca etapă şi în "Cupa păcii şi prieteniei". Rezultatul magistral a făcut din Ludovic Balint primul român care reuşea asemenea performanţă! Că victoria a fost facilitată

Ştefan Vasile este până acum singurul român care a câştigat o etapă de campionat mondial. A reuşit performanţa în 1985, în "Raliul Portugaliei", când s-a clasat pe locul întâi la clasa sa.

într-o foarte mare măsură de o participare străină mult mai ”scăpătată” decât în anii mai îndepărtaţi, din statistici (aceste “istorii fără suflet”) nu o vom fi aflat niciodată!

Tot din lipsa surselor de documentare, se mai obişnuia ca la întoarcerea din competiţiile internaţionale, şi asta era comună şi celor de la alte echipe, să se indice locul ocupat la clasă, unde era mai facil de prins podiumul, decât cel din clasamentului cel mai important, cel general. Singurul care contează cu adevărat în CV-urile campionilor specialităţii. Aşa s-a ajuns să aflu că un anume echipaj a terminat pe locul doi! Lucru adevărat, dar la clasă. În clasamenul general, cei doi sosiseră... pe penultimul loc!! Sau, peste ani, cineva să declare că a fost, ţineţi-vă bine, nici mai mult nici mai puţin decât... vicecampion mondial! Iar unii, şi mai stupefiant pentru era internetului, să-l mai şi creadă! Aşa ajungem spre finalul perioadei de maximă strălucire a automobilismului argeşean de mare performanţă. În 1990, clasamentul spune că tiltul absolut a revenit lui Ştefan Vasile. De la Dacia, desigur. Numai că la acest “succes” s-a ajuns apelând la “masa verde”! În acel an 1990, uzina s-a prezentat la întreceri cu noul model denumit, după spiritul timpului, “Liberta“. Maşina era nouă, n-avea trecut, dar promitea. Iar la prima ieşire în care a fost aliniată, “Raliul Deltei“, echipa reuşeşte o impresionantă dublă. În ordinea Balint, Vasile. Un Vasile care, cu Scobai alături de el, se impune în etapa de campionat naţional organizată în cadrul “Raliului Dunării-Dacia“. Care fiind şi de coeficient mare, le favorizează obţinerea unui număr de puncte ce-i aduc în postura de favoriţi la titlu. Numai că, după câteva mezaventuri nedorite din etapele urătoare, decizia privind titlul se amână pentru ultima etapă. Cea de la Braşov. Însă numărul pretendenţilor la marea onoare a crescut la trei: el, Duval şi învingătorul de la Cluj, necunoscutul pe atunci... Constantin Aur. Pe trei noiembrie, ziua “finalei”, în zona Braşovului iarna era deja instalată. Cursa începe prost pentru Vasile. Pe a patra probă a zilei, Valea Cetăţii, ruperea cablului de acceleraţie îl face să piardă nu mai puţin de şapte minute faţă de contracandidaţii săi la titlu. O eternitate. Şansele să redevină campion par tot mai firave, dacă nu chiar compromise. Mai ales că nici Balint nu e într-o zi prea

A doua mare echipă a IAP era una cu foarte multe stele. Fotografia este din 1985, iar componenţii acesteia, de la stg. la dr., poartă numele: Dan Amărică, “Dodo” Urdea, Dan Săpunaru, Dacian Banca, “Loţi” Balint, Constantin Zărnescu, Ştefan Vasile, Ovidiu Scobai.

bună, încât să se amestece în lupta pentru câştigarea raliului, ce ar fi complicat sarcina celorlalţi. Aşa, bătălia pentru Braşov se dă între Mălăuţ (IATSA Piteşti) şi... Aur. E o luptă strânsă care, dacă se termină în favoarea ultimului, îi aduce acestuia titlu. “Titi” Aur ştie şi el foarte bine care-i situaţia, că ziua aceea poate fi a lui. Şi atacă într-una. Din nefericire pentru el, întârzierea într-un punct de control orar face ca victoria să-i surâdă lui Mălăuţ. Dar şi aici este o poveste. Cu un navigator adevărat, Aur n-ar mai fi luat penalizarea. Aşa, Vasile mai poate spera, deşi Duval merge şi el bine, venind imediat după Mălăuţ şi Aur. Vasile şi Scobai sunt mai jos în ierarhia întrecerii. Pe locul şapte, după un alt echipaj al “casei Dacia“, condus de noul venit în divizia elită, Silviu Moraru. A cincea maşină a echipei. Ciudat, pe măsură ce cursa se apropia de final, Vasile nu trecea de cel dinaintea sa. Iar acest fapt îl făcea să piardă titlul. Oricât *fair-play* ai avea, când e vorba de o asemenea realizare, un “ordin de echipă” dat unui sportiv ce nu era pretendent la un loc fruntaş devenea ceva normal. Firesc. Chiar obligatoriu. Şi atât de simplu de realizat! Eram convins că aşa se va întâmpla, că Scobai, ca şef, şi la uriaşa sa experienţă, va face gestul. Dar probele rămâneau tot mai puţine şi rocada nu se producea!? A venit şi timpul finalului, însă poziţiile au rămas tot neschimbate!? Cu locul şapte în cursă, titlul mergea la Constantin Duval. O premieră pentru pilotul oltean. O încununare a unui parcurs constant şi chiar entuziasmant.Mulţi au rămas perplecşi la această “strategie“ sinucigaşă a marelui navigator care era Scobai. La ceva vreme de la nefericitul eveniment l-am întrebat cum de a putut greşi în modul acela? Mi-a zis că nu urmărea decât ecartul faţă de primul clasat, nu şi câte maşini sunt între acela şi ei!? La un moment dat a constatat că se află după Moraru, dar niciodată nu i-a trecut prin cap să-i ceară să cedeze locul fără luptă!? Acum gândeşte altfel despre cum ar fi trebuit să procedeze. Lui Vasile nu i-a zis niciodată de poziţia precară pe care o aveau. O altă greşeală. Cu siguranţă, Ştefan Vasile l-ar fi convins să revină la “gânduri mai bune”. Un campionat pierdut, ca şi cel din ’85, tot în ultima etapă! Numai că acum lucrurile erau proaspete şi putea fi îndreptată eroarea. La vremea respectivă se zvonea că în zilele următoare cursei, Moraru s-ar fi dus la federaţie şi ar fi cerut să fie declasat!! Ceea ce ar fi echivalat cu glisarea titlului spre Vasile. E posibil să fi fost şi aşa. Dar mai repede înclin să cred că nu. Timp de aproape un deceniu, conducătorii echipei din Colibaşi s-au bucurat de mare trecere la forul sportiv. În special Scobai care “încă mai avea gură acolo“.

Şocul însă va fi altul, ceva mai târziu, dar atât de puternic încât te făcea să cazi pe spate. De unde nu te puteai ridica prea repede. Pe la începutul anului imediat următor, FRAK anunţă printr-o notă că în urma verificărilor tehnice efectuate de FIA la fişa de omologare sportivă a autoturismului Oltcit 12TRS (cum era cel al lui Duval) s-a constatat că aceasta nu corespunde în totalitate celei aflate la federaţia română. Drept consecinţă, pe 8 ianuarie Comisia de competiţii a FRAK a... descalificat atât echipajul Duval-Nemeş, cât şi echipa Oltcit Craiova, la...“Raliul Braşovului“!! Puteţi pune câte semne de exclamare doriţi, titlul a luat calea Piteştiului. Greşeala se reparase “la masa verde“. Iar Duval nu este exclus doar la Braşov, ci şi din clasamentul anual. Prin ce păcătuia maşina sa? Era o neconcordanţă între rapoartele din cutia de viteze, trecute pe fişa de omologare, şi cele cu care mergea în realitate. Iar cutia de viteze se uzina la... Colibaşi. Nu contestăm că nu ar fi fost adevărat, dar frapează ciudăţenia suprapunerii descoperirii neconcordanţei, cu eroarea făcută pe traseu de echipajul piteştean. Care aşa îşi găsise rezolvare.

Dar ce mai contează. Dacă nu citeaţi aici această poveste şi vă uitaţi doar pe clasamentele timpului, n-aţi fi ştiut nicodată că acest titlu s-a decis “la masa verde”. Ceea ce, trebuie subliniat neapărat, nu diminuează cu nimic meritele lui Ştefan Vasile. Cu atât mai puţin valoarea sa. El rămâne la fel de mare.

Şi încă un exemplu, din anul imediat următor, având-ul drept erou de data aceasta pe Balint. Petrecut tot la Braşov, loc de desfăşurare al ultimei etape. Tot pe zăpadă. Soarta titlului urma să se tranşeze între el şi Mălăuţ. Condiţiile dificile par să-l favorizeze pe Balint, întrucât Mălăuţ “sare afară“ şi abandonează. Şi o face încă de la începutul disputei. Lui Loţi nu-i rămânea decât să ajungă liniştit la finiş, pentru a deveni a şasea oară campion absolut al României la raliuri. Timpul trece în favoarea sa, kilometri se scurg şi ei, întrecerea se apropie de sfârşit. Toţi se gândesc numai la relaxarea după o zi ce i-a întrebuinţat serios. Din ultima probă a raliului a rămas mai puţin de un km. pentru redutabilul cuplu Balint-Zărnescu. Dar atunci, pe ultimele viraje, se produce incredibilul: cei doi ies în decor şi acolo rămân!! Cu siguranţă, deconcentrarea apărută prematur, prin dispariţia adversarilor care-i puteau pune probleme, l-a făcut pe Loţi să fie mai exuberant într-o abordare. Să supraconducă. Zărnescu nu are o explicaţie exactă pentru ce s-a întâmplat. Îşi aminteşte că “am glisat puţin pe o urcare, dar cred că a fost şi o problemă tehnică apărută subit, ce s-a asociat de minune cu derapajul, făcându-l

incontrolabil”. Explicaţiile unui eşec indică întotdeauna drept vinovată... maşina. Însă, câştigând acea ultimă cursă despre care povestim, Constantin Duval, acelaşi Duval din anul precedent, care până atunci fusese ceva mai puţin decât *outsider*, îl egalează la puncte pe asul braşovean! Iar conform regulamentului ce definea clar şi criteriile de departajare în caz de egalitate, titlu atât de râvnit trebuia să fie al craioveanului. Îl va obţine, în sfârşit, dar, împotriva oricărei logici, nu va fi singur. Îl împarte cu eroul nostru!! Care, trebuie subliniat, merita pe deplin această onoare. Putem crede orice, dar nu are rost să comentăm fiindcă e tot de domeniul SF-ului!

Întâmplări mununate, uluitoare, majoritatea necunoscute celor care privesc după margine sau citesc presa de specialitate, extrem de redusă în acele vremuri, dar şi “atentă” să nu scape elemente “destabilizatoare”. Toate acestea vor fi, din păcate, fără va urma, pentru că la finalul acelui an, 1991, Scobai, Zărnescu şi Banca vor părăsi gruparea care-i făcuse celebri. Dar şi ei pe aceasta.

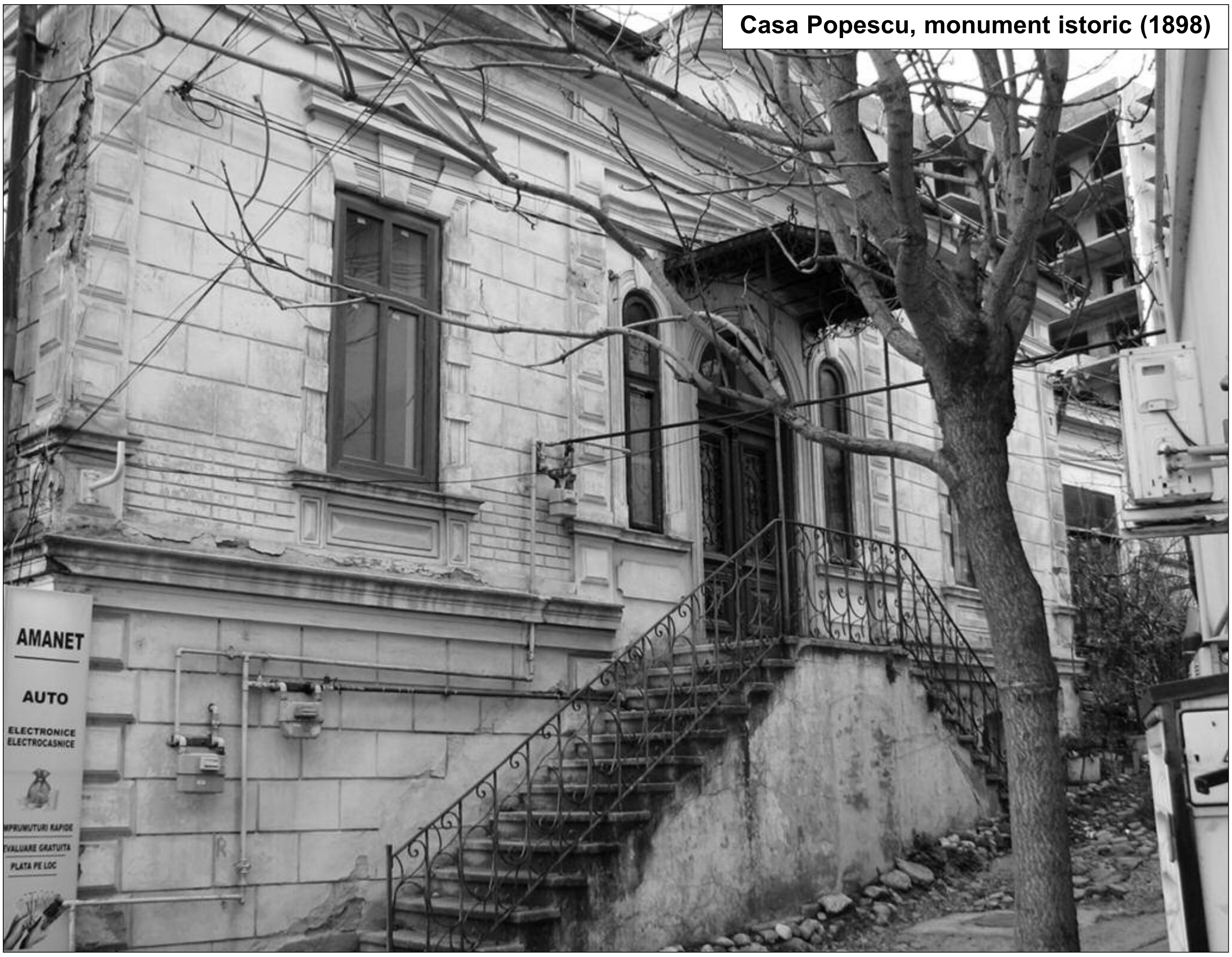
Lista monumentelor istorice din municipiul Pitești

Pentru cunoașterea mai bună a istoriei municipiului Pitești, pentru aducerea aminte a vremurilor trecute ale istoriei noastre, pentru a putea să ne protejăm mai bine viitorul, redacția revistei ”Restituiri-Pitești” a decis publicarea listei monumentelor istorice din municipiul Pitești, așa cum se regăsește ea în documentul oficial, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 113 bis, 15.02.2016, având un caracter oficial şi legal.

În paginile următoare, redăm monumentele istorice cu informațiile existente în documentele oficiale: numărul din lista, codul, denumirea, adresa, datare:

81. AG-II-m-A-13390/ Biserica Domnească „Sf. Gheorghe”/ Str. Bălașa Doamna 2/1656
82. AG-II-m-B-1339/ Casa Mărtoiu/ Str. Brătianu I.C. 27/ sf. sec. XIX
83. AG-II-m-B-13392/ Casa Panțurescu/ Str. Brătianu I.C. 29/sec. XVIII – XIX
84. AG-II-m-B-13393/ Casa Sattler/ Str. Brătianu I.C. 38B/ înc. sec. XX
85. AG-II-m-B-13395/ Casa Păiș Bobancu/ Str. Brătianu I.C. 38E/ sf. sec. XVIII
86. AG-II-m-B-13394/ Vila Coandă/ Str. Brătianu I.C. 39/ sf. sec. XIX
87. AG-II-m-B-20973/ Casa Bobancu/ Str. Brătianu I.C. 51/ 1914 – 1915
88. AG-II-m-B-13396/ Casa Racoviceanu, ulterior Dumitrescu/ Str. Călinescu Armand 3/ ante 1848
89. AG-II-m-B-13397/ Casa Vasiliu/ Str. Călinescu Armand 11/înc. sec. XIX
90. AG-II-m-B-13398/Liceul „I.C. Brătianu”/ Str. Călinescu Armand 14/1897 – 1899
91. AG-II-m-B-13399/ Casa Poenăreanu/ Str. Călinescu Armand 28/sf. sec. XVIII
92. AG-II-m-B-13400/ Casa Coculescu/ Str. Călinescu Armand 34/ înc. sec. XIX
93. AG-II-a-A-13401/ Ansamblul vechii Prefecturi/ Str. Călinescu Armand 44/ 1898 – 1899
94. AG-II-m-A-13401.01/ Vechea Prefectură, azi Muzeul Județean Argeș/ Str. Călinescu Armand 44/ 1898 – 1899
95. AG-II-m-A-13401.02/ Parc/ Str. Călinescu Armand 44 / 1898 – 1899
96. AG-II-m-A-13401.03/ Grădina Publică/ Str. Călinescu Armand 44/ 1898 – 1899
97. AG-II-a-B-13402/ Vilele „Prefect”/ Str. Călinescu Armand 44/ înc. sec. XX
98. AG-II-m-B-13402.01/ Vila „Prefect I”/ Str. Călinescu Armand 44/ 1915
99. AG-II-m-B-13402.02/ Vila „Prefect II”/ Str. Călinescu Armand 44/ 1920
100. AG-II-s-B-13403/ Situl urban „Strada Crinului”/ Str. Crinului, ambele fronturi, de la nr. 1B, resp. nr. 4, până la blocuri, str. Mihail Kogălniceanu, nr. 2-20 resp. nr. 1-23, str. Gh. Lazăr integral, str. Griviței nr. 11-19, resp. nr. 10-12, până la limita posterioară a loturilor. Delimitare cf. PUG avizat./ sec. XVI-XX
101. AG-II-m-B-13404/ Casa Filipescu/ Str. Crinului 6/ 1900
102. AG-II-m-B-13405/ Casa Ion Trivale/ Str. Crinului 13/ înc. sec. XIX
103. AG-II-m-B-13406/ Casa Teodorescu/ Str. Crinului 21/ sf. sec. XIX
104. AG-II-m-B-13407/Fabrica de butoaie „Ateneul”/ Str. Crinului 26/ înc. sec. XX
105. AG-II-m-A-13408 (RAN: 13178.10)/ Biserica „Sf. Voievozi” a fostului schit Meculești/ Str. Dobrogeanu Gherea Constantin 91/ 1752

106. AG-II-m-B-13409/ Institutul Pedagogic/ Str. Doja Gheorghe 41/ înc. sec. XX
107. AG-II-m-A-13410/ Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva"/ Str. Doja Gheorghe 41, în incinta Universității Pitești/ înc. sec. XIX
108. AG-II-m-B-13411/ Casa Mărculescu/ Str. Egalității 11/ 1900
109. AG-II-m-B-13412/ Liceul „Zinca Golescu"/ Str. Egalității 34/ 1925 – 1928
110. AG-II-m-B-20922/ Casa Pretorian-Tudosescu/ Str. Egalității 40/ înc. sec. XX
111. AG-II-a-B-13413/Ansamblul bisericii armenești „Sf. Ioan Botezătorul"/ Str. Egalității 43/ 1852
112. AG-II-m-B-13413.01/ Biserica armenească „Sf. Ioan Botezătorul"/ Str. Egalității 43/b 1852
113. AG-II-m-B-13413.02/ Casa cancelarie/ Str. Egalității 43/ 1852
114. AG-II-m-B-13414/ Sinagoga din Pitești / Bd. Eroilor 1/ cca. 1900
115. AG-II-m-B-13415/ Fosta școală a comunității evreiești/ Bd. Eroilor 3/ 1900
116. AG-II-m-B-13416/ Biserica „Sf. Ilie", a Cojocarilor/ Str. Frații Golești 1/ 1828
117. AG-II-m-B-13417 (RAN: 13178.09)/ Biserica „Maica Precista"/ Str. Griviței 10/ sec. XVIII
118. AG-II-a-A-13418 (RAN: 13178.07)/ Ansamblul bisericii „Buna Vestire", „Sf. Mina", „Sf. Constantin și Elena" – Greci/ Str. Justiției 5/ 1564, transf. sec. XVIII
119. AG-II-m-A-13418.01 (RAN: 13178.07.01)/ Biserica „Buna Vestire", „Sf. Mina" și „Sf. Constantin și Elena" – Greci/ Str. Justiției 5/ 1564, transf. sec. XVIII
120. AG-II-m-A-13418.02 (RAN: 13178.07.02)/ Chilii/ Str. Justiției 5/ sec. XIX
121. AG-II-a-B-13419/ Ansamblul casei Balotă/ Str. Kogălniceanu Mihail 16/ sec. XVII – XX
122. AG-II-m-B-13419.01/ Casa Balotă/ Str. Kogălniceanu Mihail 16/ sec. XVII – XIX
123. AG-II-m-B-13419.02/ Anexă, azi locuință/ Str. Kogălniceanu Mihail 16B-C/ sec. XIX, transf. cca. 1915
124. AG-II-m-B-13420/ Casa Armatei/ Piața Muntenia 2/1938

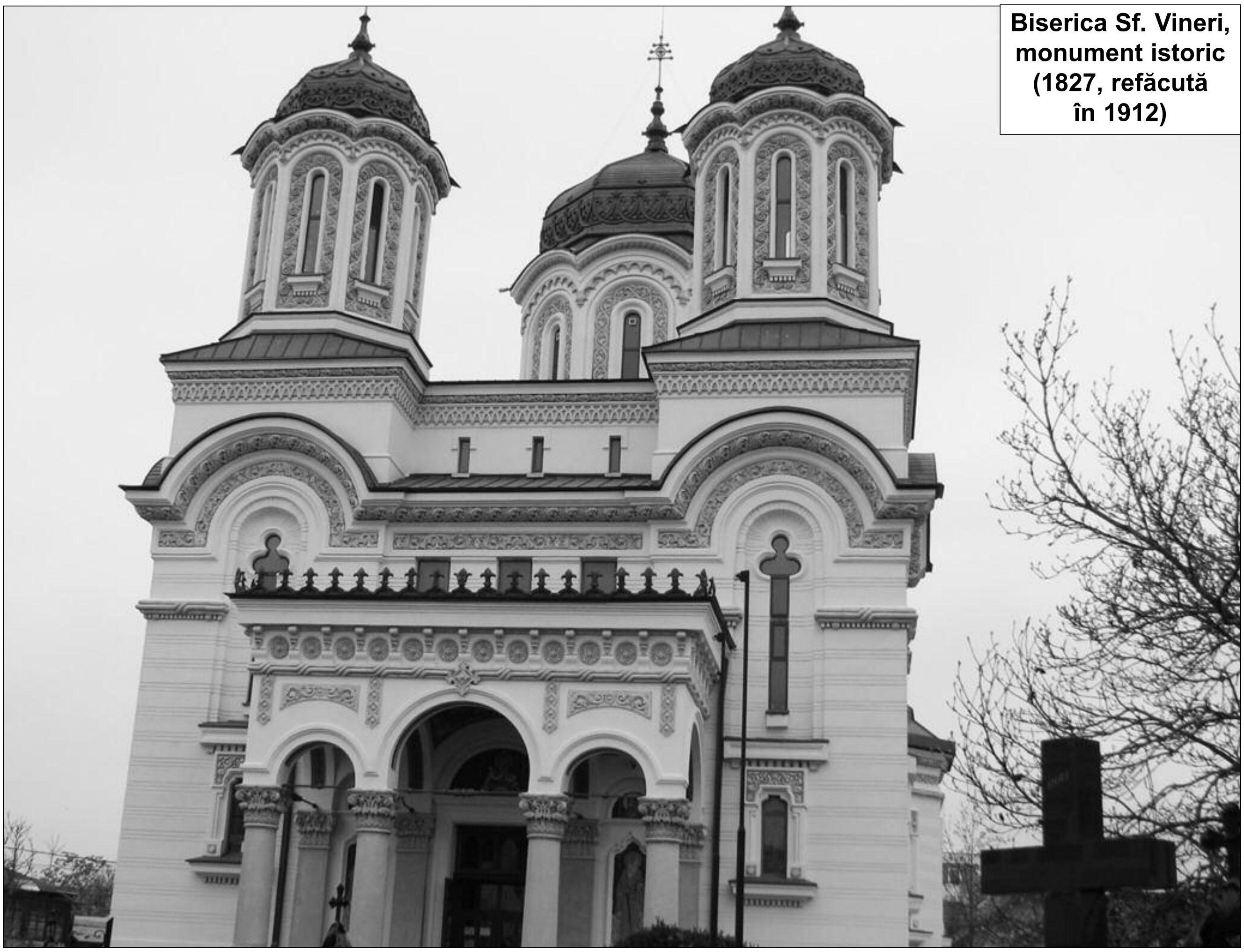
Casa Popescu, monument istoric (1898)

125. AG-II-a-A-13421(RAN: 13178.05)/ Ansamblul bisericii „Sf. Treime” – Beştelei/ Str. Primăverii 7/ 1654
126. AG-II-m-A-13421.01 (RAN: 13178.05.01)/ Biserica „Sf. Treime” – Beştelei/ Str. Primăverii 7/ 1654
127. AG-II-m-A-13421.02/ Casa cancelarie/ Str. Primăverii 7/ cca. 1800
128. AG-II-m-A-13421.03 (RAN: 13178.05.02)/ Zid de incintă/ Str. Primăverii 7/ 1654
129. AG-II-m-B-13423/ Casa Trandafil/ Str. Rahovei 18/ înc. sec. XIX
130. AG-II-s-B-13432/ Situl urban „B-dul Republicii”/ Bd. Republicii, de la intersecţia cu str. Aurora, până la Şcoala Nicolopol (nr. 114) şi respectiv de la nr. 3 până la nr. 65 inclusiv, cuprinde şi imobilele Teatrului de păpuşi (str. Doamna Bălaşa) şi Casa Armatei (Piaţa Muntenia) – până la limita posterioară a loturilor. Strada Armand Călinescu şi în continuare, str. Egalităţii, între intersecţiile cu str. Aurora (la N) şi cu str. Vasile Lupu (la S). În prelungire, spre NV: strada Smeurei, până la str. Exerciţiului şi str. Trivale pâna la schitul Trivale (inclusiv) - cu loturile de pe ambele părţi ale străzilor. Strada Victoriei de la nr. 16 (Restaurantul „Argeşul”) – până la nr. 66, respectiv de la limita sudică a parcului Muzeului de artă până la fostul Havuz (nr. 59) - până la limita posterioară a loturilor. Strada I.C. Brătianu front vest (nr. 27-39 şi nr. 49-55), resp. nr. 32-38bis şi 54-62 (front est) - până la limita posterioară a loturilor. Strada Ana Ipătescu nr. 1-5, str. Florăriei integral (ambele fronturi), str. Justiţiei (ambele fronturi), până la intersecţia cu str. M. Eminescu - până la limita posterioară a loturilor. Zonele de protecţie ale tuturor monumentelor istorice clasate, respectiv biserica „Sf. Gheorghe”, şi biserica „Mavrodolu”, cele din zona B-dului Republicii, de la Gară la Centru şi apoi până la Spitalul Militar şi de Oftalmologie, pe str. Teilor şi str. Rahovei. Delimitare cf. PUG avizat./ sec. XVI-XX
131. AG-II-a-A-13424/ Ansamblul Primăriei vechi/ Bd. Republicii 33/ 1886
132. AG-II-m-A-13424.01/ Primăria veche, azi Muzeul de Artă/ Bd. Republicii 33/ 1886
133. AG-II-m-A-13424.02/ Parc/ Bd. Republicii 33/ 1886 – 1980
134. AG-II-m-B-13425/ Casa Nae Dumitrescu/ Bd. Republicii 58/ 1925

Casa Dogaru, monument istoric (1896)

135. AG-II-m-B-13426/ Casa Fostiropol/ Bd. Republicii 66/ 1890
136. AG-II-m-B-13427/ Casa Dr. Florescu/ Bd. Republicii 84/ ante 1916
137. AG-II-m-B-13428/ Casa Drujan Bd. Republicii 94/ sec. XIX
138. AG-II-m-B-13429/ Casa Mamulea/ Bd. Republicii 104/ sf. sec. XIX
139. AG-II-m-B-13430/ Școala „Nicolopol"/ Bd. Republicii 114/ 1874
140. AG-II-m-B-13431/ Casa Ion Băiulescu/ Bd. Republicii 123/ 1902
141. AG-II-m-B-13433/ Casa Ghimpa/ Str. Rosetti C.A. 1/ 1902
142. AG-II-m-B-13434/ Casa negustorului Agate Raiciu Vasiliu/ Str. Sfânta Vineri 18, Str. Vlad Țepeș 1/ 1892
143. AG-II-m-B-13435/ Casa Dogaru/ Str. Sfânta Vineri 22 / 1896
144. AG-II-m-B-13436/ Hanul Gabroveni/ Str. Sfânta Vineri 23/ 1877
145. AG-II-m-B-13437/ Casă cu spații comerciale/ Str. Sfânta Vineri 25/ sec. XIX
146. AG-II-m-B-13438/ Casă cu atelier de tăbăcar/ Str. Sfânta Vineri 27/ sf. sec. XIX
147. AG-II-m-B-13439/ Casa Vulcan/ Str. Sfânta Vineri 28/ înc. sec. XX
148. AG-II-a-B-13440/ Ansamblul bisericii „Sf. Vineri"/ Str. Sfânta Vineri 44/ 1827, 1912
149. AG-II-m-B-13440.01/ Biserica „Sf. Vineri"/ Str. Sfânta Vineri 44/ 1827, ref. 1912
150. AG-II-m-B-13440.02/ Casă parohială/ Str. Sfânta Vineri 44/ 1912
151. AG-II-m-B-13440.03/ Parc/ Str. Sfânta Vineri 44/ 1912
152. AG-II-m-B-13440.04/ Gard/ Str. Sfânta Vineri 44/ 1912
153. AG-II-m-B-13441/ Casa Dimitrie Gh. Dima/ Str. Sfânta Vineri 49/ 1901
154. AG-II-m-B-13442/ Foișorul de Foc/ Str. Smeurei 21/ 1897
155. AG-II-m-B-13443/ Casa Popescu/ Str. Târgu din Vale 2/ 1898
156. AG-II-m-B-13444/ Casa Zeiller – Keller/ Str. Târgu din Vale 6/ mijl. sec. XIX
157. AG-II-m-B-13445/ Casa Aron Băiulescu/ Str. Târgu din Vale 20/ 1875
158. AG-II-m-B-13446/ Casa Ovidiu Constantinescu/ Str. Teilor 9/ 1923
159. AG-II-m-B-13447/ Casele Marinescu/Str. Teilor 13-15/ 1883
160. AG-II-a-B-13448/ Ansamblul bisericii „Adormirea Maicii Domnului" – Mavrodolu/ Str. Teiuleanu 20/ 1818
161. AG-II-m-B-13448.01/ Biserica „Adormirea Maicii Domnului" – Mavrodolu/ Str. Teiuleanu 20/ 1818, ref. 1890
162. AG-II-m-B-13448.02/ Casa parohială, azi biserica „Sf. Grigore Palama - a orbilor"/ Str. Teiuleanu 20/ 1890, reconstruită 2008
163. AG-II-m-B-13448.03/ Zid de incintă/ Str. Teiuleanu 20/ 1818, ref. sec. XX
164. AG-II-a-B-13449 (RAN: 13178.03)/ Schitul Trivale/ Str. Trivale 71/ sec. XVII-XIX
165. AG-II-m-B-13449.01n(RAN: 13178.03.01)/ Biserica „Sf. Gheorghe" Str. Trivale 71/ sec. XVII-XIX
166. AG-II-m-B-13449.02 (RAN: 13178.03.03)/ Chilii/ Str. Trivale 71/ sec. XVII-XIX
167. AG-II-m-B-13449.03 (RAN: 13178.03.04)/ Turn/ Str. Trivale 71/ sec. XVII-XIX
168. AG-II-m-B-13449.04 (RAN: 13178.03.02)/ Parc/ Str. Trivale 71/ sec. XIX
169. AG-II-m-B-13452/ Biserica catolică „Sf. Petru și Pavel"/ Str. Victoriei 11/ 1896
170. AG-II-m-B-13453/ Casa I. I. Purcăreanu, ulterior Ateneul Popular/ Str. Victoriei 16-16A/ 1874, ref. 1900, 1930
171. AG-II-m-B-13454/ Banca Populară/ Str. Victoriei 20/ 1910
172. AG-II-m-B-13455/ Tribunalul, azi Curtea de Apel/ Str. Victoriei 22/ 1904
173. AG-II-a-B-13456/ Ansamblul Primăriei/ Str. Victoriei 24/ 1934
174. AG-II-m-B-13456.01/ Primăria, inițial Palatul Finanțelor Publice/ Str. Victoriei 24/ 1934
175. AG-II-m-B-13456.02/ Parc/ Str. Victoriei 24/ 1970
176. AG-II-m-B-13457/Casa prof. Al. Nanu/ Str. Victoriei 25/ sf. sec. XIX
177. AG-II-m-B-13459/ Casa Saitescu/ Str. Victoriei 36/ sec. XIX
178. AG-II-m-B-13460/ Casa Tâmpeanu/ Str. Victoriei 38/ mijl. sec. XIX
179. AG-II-m-B-13461/ Casa cu prăvălie Nicolae Ciuculescu/ Str. Victoriei 39/1921
180. AG-II-m-B-13462[/ Casa Gheorghe Nițulescu - corpul principal/ Str. Victoriei 52/ 1911 – 1914
181. AG-II-m-B-13463/ Casa Căpitan Iov/ Str. Victoriei 56 – 58/ 1913, 1916
182. AG-II-m-B-13464/ Casa Cioflan/ Str. Victoriei 62/ 1898

Biserica Sf. Vineri, monument istoric (1827, refăcută în 1912)

Casa Dimitrie Gh. Dima, monument istoric (1901)

Casa Aron Băiulescu,
monument istoric (1875)

Ansamblul casei Balotă,
monument istoric (sec. XVII-XX)